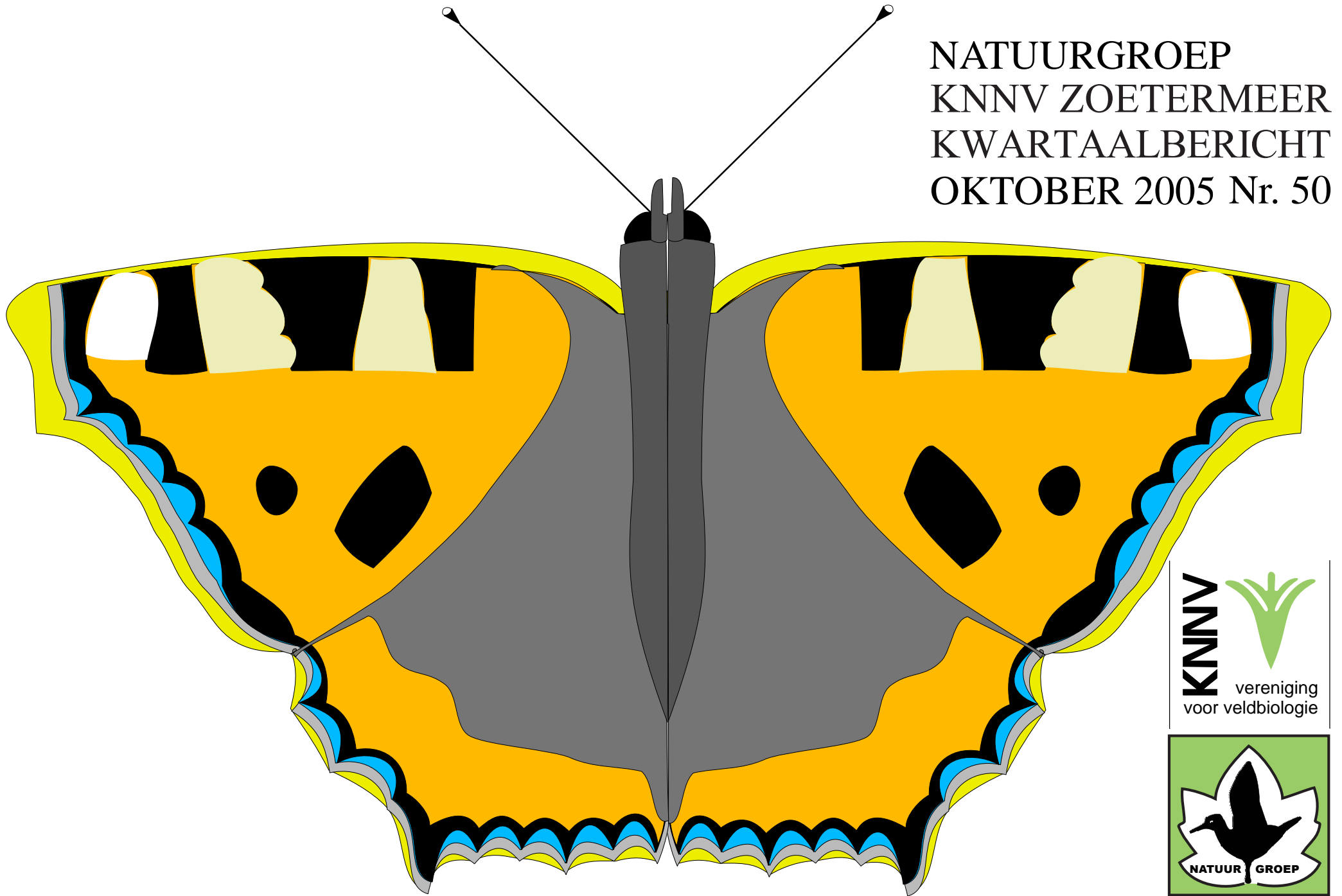

NATUURGROEP
KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
OKTOBER 2005 Nr. 50

KNNV
vereniging
voor veldbiologie

KNNV NATUURGROEP ZOETERMEER

www.knnv.nl/zoetermeer/

KWARTAALBERICHT Nr.50 oktober 2005

INHOUD

1. VAN DE REDACTIE	3
2. KNNV-LIBELLENEXCURSIE O.L.V. PETER VAN WELY	6
3. OP SAFARI IN HET WESTERPARK	6
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP.....	7
4. HET BUYTENPARK IN DE BAN VAN HET MOUTAINBIKEN	7
5. DE NOORD-AASCHE VLIET, ELLEBOOGSE WETERING E.O.....	8
6. MET DE PLANK OP STAP IN DE NATUURTUIN	9
7. OPNIEUW DE DONZIGE KLIT IN HET BUYTENPARK.....	10
8. OP ZOEK NAAR STADSPLANTEN IN BUYTENWEGH	12
9. HET STADHUIS EN OMGEVING OFWEL DE STENEN STAD.....	12
10. OPMERKELIJKE PLANTENVONDSTEN VAN DE ZOMER VAN 2005.....	13
GEZIEN IN ZOETERMEER:	17
11. WINTERVOGELWAARNEMINGEN 2005 VAN PETER VAN WELY.....	17
12. ZOETERMEERSE WAARNEMINGEN UIT HET VOGELDAGBOEK VAN ADRI DE GROOT.....	17
13. SLAKKEN EN SCHELLEN IN ZOETERMEER: BARNSTEENSLAKKEN.....	19
14. TWEEKLEURIGE VLEERMUIS IN ZOETERMEER	20
15. BIJZONDERE NACHTVLINDERS	20
16. HUISKREKEL (ACHETA DOMESTICUS) EN STRUIKSPRINKHAAN (LEPTOPHYES PUNCTATISSIMA) IN PALENSTEIN.	21
17. POTENTIKKER	21
18. ECOLOGEN DENKEN ZO GRÓÓT... ..	22
19. WONING AANGEBODEN / WONING GEZOCHT...SEPTEMBER 2005	23
BUITEN DE VERENIGING	23

20.	LANDELIJKE VARIADAG IN LEIDEN	23
21.	INFORMATIEMIDDAG "WATER IN ZOETERMEER"	23
22.	FLORONEXCURSIE MAASVLAKTE MET ADRIE VAN HEERDEN.....	24
23.	STADSPLANTEN IN HAARLEM.....	24
24.	NOORDNATUURNIEUWS, ZOMER 2005.....	25
25.	NATUUR- EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER	26
26.	NAMEN	29
27.	IK WIL OOK LID WORDEN.....	29
28.	INDEX	30

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis. Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep. Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig. Informatie: Evelien van den Berg tel: 079-3213445 (18:00-19:30)

1. Van de redactie

Ter gelegenheid van ons 50ste kwartaalbericht nu eens geen commentaar van de redactie maar ruimte voor commentaar op ons blad. We geven dan ook graag de ruimte en het woord aan: Jan Parmentier (oud voorzitter van de KNNV-afd. Zoetermeer), Ton Denters (schrijver van het boek stadsplanten, veldgids voor de stad), Rob Wiewel (journalist en oprichter van de stichting Bomen Over Leven) en Marcel van der Tol (voorzitter van de vogelwerkgroep Zoetermeer).

Jan Parmentier

Fig. 1 Jan Parmentier

Bij dit 50ste nummer van het KNNV-kwartaalbericht past een gelukwens aan de redactie! Uit eigen ervaring weet ik hoe moeilijk het is om een klein clubblad gedurende lange tijd in de lucht te houden. Na het enthousiasme van de eerste paar nummers begint de strijd om de leden iets te laten opschrijven over hun ervaringen en dat te publiceren. Dank zij een beperkt aantal volhouders, een onvermoeibare redactie en een trouwe producent komt het KNNV-kwartaalbericht nu al twaalf en een half jaar zonder mankeren in de bus bij de leden van de natuurgroep en de KNNV-afdeling van Zoetermeer. De buitenkant van het blad bleef hetzelfde, de binnenkant evolueerde mee met de technische mogelijkheden van de computer en beeldbewerking. Zijn er wensen voor de toekomst van het kwartaalbericht? Natuurlijk wel. Persoonlijk spreekt mij een verslag over een interessante waarneming, een stukje biologie of een verhaal over algemene ontwikkelingen in de Zoetermeerse natuur meer aan dan de soms wel heel uitgebreide soortenlijsten. Hoe belangrijk die ook mogen zijn, de leesbaarheid wordt er niet door bevorderd. Alle grote inventarisaties in een jaarlijks extra nummer zou mijn voorkeur hebben. En als microscopist zou ik het natuurlijk leuk vinden als ook de Zoetermeerse microwereld weer eens aan bod zou komen (ik zie aankomen dat deze wens onmiddellijk terug komt op mijn eigen bordje).

Ook de natuur in de omgeving van Zoetermeer zou meer aandacht verdienen. Het kwartaalbericht verdient een grotere verspreiding, de bevolking van Zoetermeer is flink toegenomen en het is te hopen dat zich dat gaat weerspiegelen in de oplage. Dus wat meer aan de weg timmeren, of aan de elektronische snelweg in het huidige jargon, zou zeker helpen. Die kanttekeningen nemen niet weg dat ik groot respect heb voor de prestatie van de redactie en van harte hoop dat het blad ook zijn zilveren jubileum gaat halen!

Ton Denters

Fig. 2 Ton Denters

Ik kom uit Arnhem. De Rijn-uiteerwaarden waren mijn domein. Eindeloos kon ik daar zijn, iedere dag was er anders. In 1977 verruilde ik Arnhem voor Amsterdam, om er te gaan studeren. De natuur veranderde mee. Woudaap en Wilde weit werden Gierzwaluw en Groensteel. Nu woon ik alweer 25 jaar in de hoofdstad. Ik hou van dynamiek, de veranderlijkheid die alles onvoorspelbaar maakt en die past bij stedelijke natuur. In de zoektocht om die stedelijke natuur beter te leren kennen maakte ik ook kennis met Zoetermeer. Hoe dat precies ging weet ik niet meer. Wel dat ik Zoetermeer op de kaart moest opzoeken en dat ik me er geen stad bij kon voorstellen. Nu weet ik beter. Zoetermeer heeft bijna 120.000 inwoners en kent net als Amsterdam een levendige stadsnatuur. Ieder kwartaalblad laat dat opnieuw zien. Het kwartaalblad onderscheidt zich in positieve zin van de meeste regionatuurbladen die ik onder ogen krijg. Het is aanstekelijk enthousiast, zorgvuldig opgezet, deskundig met een brede onderwerpkeuze; alles komt aan bod, zonder dat het oppervlakkig wordt. Informatief zijn vooral de inventarisatieprojecten, die antwoord geven op "wat zit waar"? Door de stippen op een kaart kan iedere vrijwilliger zijn of haar bijdrage terugvinden. Ik weet uit de praktijk hoe motiverend dit werkt. Het kwartaalblad ademt sowieso de sfeer van doen, ook als je het excursieprogramma bekijkt.

Juist de combinatie van gericht onderzoek en doen is een bijzondere combinatie die ik maar weinig tegenkom. Dat is iets om zuinig op te zijn. Dat is ook de reden waarom het kwartaalblad voor mij interessant is en regelmatig iets speciaals oplevert. Soms nieuwe soorten zoals Spaanse dravik (de 1e inburgeringsplek in Nederland!), maar ook verfrissende inzichten en geluiden. Zo is jullie zoektocht naar

het effect van de stedelijke bebouwingstructuur op (stads)natuur erg interessant. Het zijn zaken die mij hielpen bij het schrijven van de veldgids voor stadsplanten. Ik ben benieuwd wat er uit Zoetermeer gaat komen. Met zoveel mooie gegevens valt nog heel wat te doen.

Rob Wiewel: Vijftig kwartalen jong

Fig. 3 Rob Wiewel

Vijftig keer een kwartaalbericht het licht doen zien. Dan moet je toch wel vaardig zijn in het overleven. KNNV-ers zijn dat, zeker de Zoetermeerse soort, soms met de moed der wanhoop. Dan weer lopen ze volgzzaam aan de leiband van de landelijke leiders in Utrecht, dan weer splitsen zij zich af, en pogen onverdroten zelfstandig verder te gaan. KNNV-ers zijn net mensen, dus ook zij hebben op gezette tijden een zekere vrijheidsdrang. In het vrije veld -als waren zij allen veldbiologen- is dat geen punt. Daar struin je wat rond, je krijgt op gezette tijden vol vreugde als je weer eens wat zeldzaams ziet. Maar in organisatorische en bestuurlijke zin pakt het toch vaak anders uit. Dan kom je vroeg of laat tot meningsverschillen, bijvoorbeeld over afdrachten en andere zaken, die kunnen uitgroeien tot botsingen, soms met liederlijke afloop. Dat is goed. Vrijheidslievend medemens Johan Cruijff verkondigde al jaren geleden immers dat "elk nadeel zijn voordeel heb"?

Wie Peter van Wely al eens is gevolgd op een excursie, want zo gaat het er bij hem aan toe, je kunt niet anders- weet hoe KNNV-ers kunnen zijn. Zodra hij iets in het struweel heeft ontdekt, zal hij daar zonder enige vorm van terughoudendheid op af springen, zijn excursiedeelnemers in verlegen verbazing achterlatend. Met het schuim in de mondhoeken zal hij, als het laag-bij-de-grondse onderzoek is voltooid, de toehoorders met de hem kenmerkende luide stem kond doen van zijn ontdekking.

Zijn ogen, fel oplichtend in zijn bruinverbrande kop, laten geen twijfel toe over de verrukking van zijn vondst. Hier manifesteert zich de vrije KNNV-er, deze natuurliefhebber pur sang, begiftigd met een fotografisch geheugen, waar menige boswachter qua kennis nog een puntje aan kan zuigen.

Verenigd in planten- of wat voor andersoortige werkgroep dan ook, onderzoeken KNNV-ers alles, en behouden het vele goede, dat zij vervolgens digitaal of in gedrukte vorm opslaan. Dan heb je wat om naar uit te kijken, als je iets zoekt. De gehele Zoetermeerse natuur is aldus beschreven. Zo vul je wel vijftig kwartaalbladen. Wat nu nog te doen? Gelukkig is de natuur niet statisch. Soorten komen en soorten gaan. De veelbesproken klimaatverandering is in dit verband voor ware KNNV-ers een zegen: er komt voor jaren werk op ze af. Bovendien moet natuur zuiver worden gezien. Grijze eminentie Johan Vos, die mij in gedenkwaardige e-mailcorrespondentie immer opvoert als "Eerwaarde", bood mij eens ongevraagd één van zijn wijsheden aan, toen ik weer zonodig bomen wilde redden van een voorgenomen kap, daarbij opmerkend dat er al te veel natuur verloren is gegaan. "Dat is geen natuur," doceerde hij streng. "Natuur is wat daar op afkomt". Ja Johan.

Terug naar Het Kwartaalbericht. Met hoofdletters, want de informatie die elk bericht bevat is gedegen en betrouwbaar, dus kan eenieder daar verantwoord zijn voordeel mee doen. Daar is het voor bedoeld en daar houdt het ook mee op. Want je kunt de uitgever nou niet bepaald betichten van een passie voor vormgeving en grafisch ontwerpen.

Bij een verjaardag hoort een felicitatie. Bij deze, en van harte. Wat mij betreft nog graag een veelvoud van 50 berichten erbij. Ik kijk ernaar uit.

Marcel van der Tol Anekdote

Fig. 4 Marcel van der Tol

: Net lid geworden van de KNNV afdeling Zoetermeer word ik opgebeld door Annet de Jong, of ik het leuk vind om een stukje over het kwartaalblad te schrijven. Niet als nieuw lid, maar als voorzitter van de Vogelwerkgroep Zoetermeer. Natuurlijk had ik wel eens het kwartaalblad gezien en gelezen, maar het lijkt mij geen beginnen aan om alle 50 nummers van het blad nu door te gaan nemen. Daarom, maar een willekeurige steekproef uit een periode waarin ik zelf ook actief ben geweest in Zoetermeer. Voor mij (op het scherm) staat het kwartaalbericht nr 42 oktober 2003. Ik val direct met de neus in de boter, want de rubriek "Van de redactie" begint met: "De voorzitter van de Zoetermeerse vogelwerkgroep heeft onlangs het plan opgevat"?. Het gaat over de vorming van een brede natuurvereniging in Zoetermeer en hoewel we stapje voor stapje dichterbij elkaar komen ben ik nog steeds voorzitter van de Vogelwerkgroep en inmiddels ook lid van de KNNV.

Het einde van het redactionele stukje kenschetst wat mij betreft de haast wetenschappelijke ambitie van de natuurgroep: "het documenteren van de natuurlijke ontwikkeling in onze groeistad en een kwalitatief goede digitale gegevensregistratie en gegevensuitwisseling is cruciaal". Iets waar ik mij als bioloog natuurlijk goed in kan vinden. Jammer dat de digitale uitwisseling van vogelgegevens in de richting van de VWZ nog niet altijd wil lukken. Volgens mij moeten we daar wel wat aan kunnen doen.

Eerlijk is eerlijk, ik verzuim ook nog wel eens om een waarneming door te geven. Een koor van misschien wel 100-den Rugstreppadden hoorde ik in de Benthuiserplas in aanleg, en ik was kennelijk de enige die ze herkende. Wist ik veel dat de soort nog niet bekend was in Zoetermeer. In het rivierengebied waar ik opgegroeid ben, kom je ze wel vaker tegen en in de duinen struikel je erover. De Vos van Zoetermeer was onverbiddelijk. Meer dan een jaar later en na foto's van Wesley Overman werd de waarneming geaccepteerd.

Nu weer terug naar het blad. Het allerleukste vind ik de excursieverslagen van de plantenwerkgroep. En dat zijn niet de verhalen over de plantjes, want die zeggen mij niet 1-2-3 zoveel. Daarvoor zou ik mij weer in mijn oude flora's moeten verdiepen.

Ik kan echter enorm genieten van anekdotes die dan de revue passeren zoals: "Vervolgens ging Annet voor Tilly spelen en dook ze geheel spontaan de sloot in om naar waterplanten te vissen. Grote waterweegbree, holpijp, smalle waterpest en doorgroeid fonteinkruid waren het resultaat. Prachtig om het gedrag van viervlek- en platbuiklibellen vlak voor je gepresenteerd te krijgen. Daar kan geen natuurfilm tegenop!?"

Wat mij betreft is dit het toppunt van natuurbeleving. Samen met geestverwanten in het veld veel mooie dingen waarnemen, en ondanks de soms onvermijdelijke ontberingen, genieten van wat je hoort en ziet. Volgens mij moeten jullie, pardon wij, vooral daar mee doorgaan!

2. KNNV-libellenexcursie o.l.v. Peter van Wely

op zondag 26 juni
Johan Vos

Fig. 5 Peter van Wely, Anton van den Berg, Johan Vos

Het was een prachtige zondag en de laatste dag van de Zoetermeerse waterweek. De hele week was van alles rond het water georganiseerd en speciaal voor deze gelegenheid had onze KNNV-afdeling een libellenexcursie aan de ringsloot-natuurvriendelijke oevers op het programma laten zetten. Ondanks het feit dat alle Zoetermeerse natuurliefhebbers met elkaar hadden afgesproken om deze middag niet te komen opdagen, bleek tijdens de wandeling dat er erg veel belangstelling onder toevallige voorbijgangers bestaat voor libellen. Boven de ringsloot, die net van bijna al haar waterplanten was ontdaan vloog de kleine roodoogjuffer in grote aantallen. Veelal waren ze als paar aanwezig en mooi te zien was dat de vrouwtjes eieren afzetten op de enkele nog boven het water uitstekende schedefontijnkruidplanten. Uiteraard ontbrak ook het lantaarntje niet, dat veelal in "paringswiel" rondvloog.

Van enkele vrouwtjes was de bruine vorm (rufescens) aanwezig. Prachtig te zien was hoe de vrouwtjes van de grote keizerlibel bezig waren met het leggen van eieren in het water. Erg leuk was ook de aanwezigheid van de watersnuffel die direct opviel door zijn afwijkend gedrag (het lijkt of deze helblauwe soort achteruit kan vliegen). Verder vlogen deze middag massaal oeverlibelmantjes, de vrouwtjes zaten tussen het riet onderaan de dijk verscholen. In het heldere water lieten ruis- en blankvoorns en een snoek zich prachtig bekijken. Onderaan de Meerpolderdijk, langs de natuurvriendelijke oevers zijn we weer teruggelopen en daar zag Peter tot zijn verrassing nog een vroege glazenmaker wegvliegen. Aan de oever vlak boven het water vonden we nu ook de grote roodoogjuffer, een soort die in de tijd gezien volgens Peter al over zijn hoogtepunt heen was. Toen we uiteindelijk bij het volkstuincomplex (ons startpunt) terug waren zag Peter twee jonge rode heidelibellen hoog opvliegen. Ondanks de geringe belangstelling kunnen we als KNNV-afdeling toch terugkijken op een zeer geslaagde libellenmiddag. Peter, bedankt!

3. Op safari in het Westerpark

op zondag 14 augustus
Lodewijk van Duuren

Fig. 6 Rondom Peter van Wely

Fig. 7 De deelnemers

De gecombineerde KNNV/IVN-excursie in het Westerpark, met als onderwerp planten en vlinders en 35 belangstellenden onder leiding van Peter van Wely, leek wel een beetje op een safari. Al waren de wilde

beesten een stuk kleiner, het gras minder hoog en brak de zon slechts zo nu en dan door. Het hoogtepunt van de excursie was een Grote groene sabelsprinkhaan die Peter's hoofd als geschikt uitzichtpunt koos. Dat het uitzichtpunt zelf aan de wandel ging deerde haar niet. Dat het een "zij" was, leerden we van Peter, kon je vaststellen aan de enorme legboor. Zoals te verwachten hield de excursieleider zich niet aan het onderwerp van de excursie: een bonte rij aan planten, paddestoelen, zweefvliegen, hommels, sprinkhanen, libellen, vlinders en vogels trok aan ons voorbij. Voortdurend hoorde je in de groep: "wat is dit voor een beest"? en "oh, kom eens kijken, wat voor paddestoel is dit"? En bij alles werden we op smakelijke, vermakelijke en spannende verhalen getrakteerd over de vondsten, of ze nu bijzonder waren of niet. Zoals over afgevlagen mannetjes die op zoek waren naar puntgave wijfjes, dat waren dan bruine zandoogjes, of over fopzwammen en blinde bijen. Nog veel meer vlinders lieten zich overigens zien, en omdat het niet zo zonnig was, waren ze minder actief en lieten ze zich goed bekijken. Tot slot geef ik een opsomming van alle vlinders die we tijdens deze excursie gezien hebben. Het zijn zowel nacht- als dagvlinders: zebrarupsen van de jacobsvlinder, kleine vos, bruin zandoogje, bruin blauwtje, wortelbooruiltje, rivula sericealis (ook een uiltje), lieveling, klein geaderd witje, klein koolwitje, argusvlinder, icarusblauwtje, gehakkelde aurelia, brandnetelroller, landkaartje, dagpauwoog, gammauiltje en zwartsprietdikkopje. Uit de reacties van de deelnemers na afloop bleek dat het een zeer leerzame en aangename middag was geweest.

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

4. Het Buytenpark in de ban van het mountainbiken

op donderdag 30 juni

Fred Reeder

Ik fietste van mijn werk naar huis in de stromende regen. Met gemengde gevoelens van zal ik nu wel of niet, stapte ik om kwart voor zeven op de fiets op weg naar het Buytenpark voor de plantenwerkgroepavond. En zoals al vaker dit jaar was het om zeven uur droog. Dezelfde gedachten waren ook bij de andere leden van de groep opgekomen die dus ook maar waren gekomen. Met zijn zevenen dus op pad in het Buytenpark, althans dat dachten we want wij hadden er niet op gerekend dat dit de trainingsavond was voor de mountainbikers. Het weekend erop zou het Nederlands kampioenschap voor de derde maal in dit park gehouden worden. En dat hebben we geweten ook, want menig maal zoefde er een renner rakelings aan ons voorbij. Op zich niet zo erg als ze zich maar aan de paden, die speciaal voor hen bestemd zijn houden, maar ook de voetpaden werden op grote schaal misbruikt. Misschien is hier en daar een voorlichtend bordje geen overbodige luxe want ook op andere avonden en in het weekend rijden veel mountainbikers niet alleen op de hun toegewezen paden. Maar ook aan planten viel er deze avond heel wat te beleven.

Zomerbloeiërs als muskuskaasjeskruid, klein streepzaad, grote kaardenbol, grote lisdodde en noem maar op stonden in bloei. Bij een nu droogstaand poeltje konden we goed het verschil in kleur onderkennen tussen de pitrus en de zeegroene rus. Behoudens de overige verschillen zoals de geribde steel, merg in de stengel e.d. kwam het kleurverschil extra goed uit. Ze staan er broederlijk, of is het zusterlijk, naast elkaar. Daar werd ook de zeegroene ganzevoet en de grote waterweegbree aangestreept. Van het insectenfront valt voor deze avond een houtpantserjuffer te melden die de vleugeltjes nog aan het strekken en drogen was. Grote bossen zwarte mosterd kleurden de hellingen van de heuvels geel en daardoor viel de plek met schapenzuring en gewoon struisgras extra op tussen de hoog opschietende planten.

Een paar vierkante meter grote plek en ieder jaar weer zeer opvallend. Tussen de vlierstruiken werd op een tweetal plaatsen de gevlekte scheerling ontdekt. Een metershoge plant met de opvallende ietwat rood gevlekte stengel. Akker-, krul- en speerdistel zijn hier volop aanwezig terwijl de bosandoorn ook steeds meer terrein wint. Was hij eerst alleen nog maar aanwezig aan de kant van de vogelplasjes nu staat hij ook al aan de Voorwegzijde van het park.

Fig. 8 Wegdistel

Dwars door de vegetatie omhoogklimmend, niet echt leuk voor Peter in zijn korte broek, bereikten we het einde van de inventarisatieronde. Moniek, Evelien, Fred, Ben en Inge konden met de eerder genoemden weer terug kijken op een prettig avondje inventariseren. Opmerkelijk waren de prachtig bloeiende wegdistels die vlak langs het parcours stonden. Op de top hield Johan nog een kleine hagepreek of zo u wilt bergrede waarin hij verkondigde dat uit een recent gehouden gemeentelijke enquête onder zo'n 1500 Zoetermeeders iets opmerkelijks was geconstateerd. Op de vraag wat voor bewoners de meest favoriete bezigheden in de groene recreatiegebieden waren kwam na fietsen en wandelen het kijken naar planten en dieren als derde uit de bus. Blijkbaar zijn we toch niet zo'n uitzondering.

5. De Noord-Aasche vliet, Elleboogse wetering e.o.

op 14 juli

Tilly Kester

Op 14 juli bezocht de plantenwerkgroep het Noordelijke Plassengebied. We waren met zijn zessen deze avond: Ben, Fred, Johan, Sinie met het hondje Kazan, Wim en ik. We startten bij het informatiebord bij de Wielewaalplas. Na twee weken matig weer met plaatselijk wateroverlast was het deze week wederom warm, maar nog net geen hittegolf. Terwijl op hetzelfde moment in Oostenrijk, Hongarije, en Roemenië de rivieren buiten hun oevers traden was het in Spanje al weken warm met temperaturen van bijna 40°C. De waterbasins daar waren zo goed als leeg. In Frankrijk stonden de boeren op waterrantsoen en in het zuiden braken er al vroeg in het jaar bosbranden uit. Wanneer het 's avonds lekker warm is en je zonder jas kunt lopen, krijg je een echt vakantiegevoel. Zo rond zeven uur lag menig Zoetermeerder nog op het strand of in de Zoetermeerse plas te spartelen. Fietsers en wandelaars kwamen ons voorbij. We hebben eerst op de kaart gekeken om vervolgens te besluiten welk deel van het KM-hok deze avond geïnteriseerd zou worden. Afgelopen winter zijn hier nieuwe fiets-, wandel- en ruitersporen aangelegd. Eerst langs de sloot grenzend aan het Wielewaalgebied richting Geertje. Daar kwamen we een vader met z'n zoon tegen die kikkers hadden gevangen, een forse groene en een wat kleiner bruin exemplaar. De bruine had geen donkere vlek achter het oog dus luidde onze conclusie: een wat bruin uitgevallen groene kikker. Langs het nieuwe fietspad zag het er aan weerszijden erg rommelig uit, maar juist dan kun je aardige soorten vinden. Een grote plek met gewone hennepnetel bovenaan de rand van een diepe sloot, maar ook waterpeper, korrel- en zeegroene ganzevoet. Verder een allergaartje van ridderzuring, speerdistel, bijvoet, echte kamille, beklierde duizendknoop en het blad van look zonder look. In de slootrand aan de overkant stond een witte schermbloemige. Op de terugweg kon ik de plant vrij gemakkelijk bereiken. Het bleek de kleine waterpeper te zijn. Volgens de Heukels' flora heeft deze plant in de onderste bladen onder het eerste paar blaadjes een dwarschot in de bladsteel, dit i.t.t. soorten uit het geslacht moerasscherm (*Apium*).

Fig. 9 Gele plomp

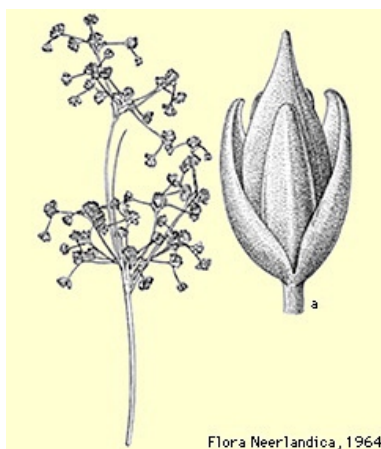

Fig. 10 Padderus

Aangekomen bij de Noordaaschevliet zagen we lantaarntjes en een mannetje oeverlibel die een grotere, bruingekleurde libel, de vroege glazenmaker wegjoeg. Langs de oever groeide: kalmoes, kleine lisdodde, gele lis en in het water gele plomp.

We liepen daarna langs de Elleboogse wetering met het drassig talud dat afliep naar de voetsloot. Dit stukje hooiland kleurt in het voorjaar altijd rose en geel van de echte koekoeksbloem en scherpe boterbloem, aangevuld met rood van de veldzuring. Dit jaar ben ik er echter niet wezen kijken. Op de dijk volgden we een smal paadje door menshoog riet. Het eerste stuk van de dijkhelling maakte een totaal verruigde indruk met gewone bereklauw, akkerdistel, ridderzuring en langs de hele dijk heel veel riet. Tussendoor harige ratelaar, vogelwikke en haagwinde.

Onderaan de dijk aan de andere kant van de sloot was het gras al gemaaid. Langs de sloot vonden we moerasrolklaver, een enkele echte koekoeksbloem en moeraswalstro. Dit walstro heeft aan de top van de blaadjes geen stekelpuntje en meeldraden met rode helmknoppen. In de sloot troffen we behalve klein en puntkroos ook een kranswiersoort aan. Johan wist dat hier altijd padderus stond, en na even zoeken vonden we die ook terug.

Enigszins loom kwamen we op onze verzamelplek terug. Hoewel het een zeer dorstige avond was, zat het bakje leut er dit keer niet in. En hoewel Aa-zicht op loopafstand lag, kozen we er toch voor om direct huiswaarts te keren. Terugfietsend en achterom kijkend zag ik boven de plas een prachtige avondlucht.

6. Met de plank op stap in de natuurtuin

op 28 juli

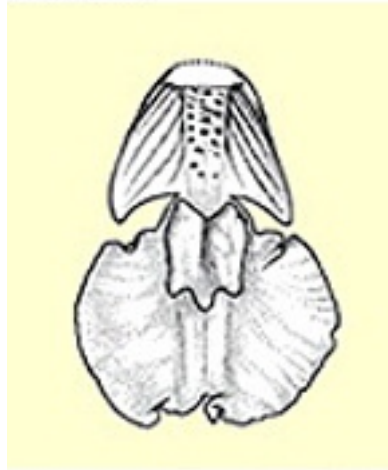
Anton van den Berg

Aanwezig: Sinny, Tilly, Fred, Johan, Wim, Peter en Anton (nieuw: ega van Evelien)

Om 19.00 uur was iedereen aanwezig en ondergetekende werd gelijk gebombardeerd tot notulist voor deze avond. Wat mij gelijk opviel was dat Fred en Wim zeulden met een plank van zeker 3 meter lang en waar was dat voor? Ja, die hebben we straks nodig. We passeerden de ophaalbrug en waren direct Tilly kwijt. De blik benedenwaarts richtend, zagen wij haar al zweefvliedscherend over het kroos gaan; de eerste vondsten waren er: klein kroos en puntkroos!. Nog een ander soort kroos werd gevonden, maar die was zo snel niet te determineren. Hebben we hier dwergkroos te pakken? Verder zagen we: kikkerbeet en kleine waterpepe.

ETI • HIFN

J. Vermeulen, 1990

Heukels' flora op CD ROM

Fig. 11 Moeraswespenorchis

Voortspeurend werden opgemerkt: st. Janskruid, hondsdrif, speerdistel, kale jonker, uitgebloeide moeraswespenorchis, gewone brunel, knoopkruid, blauwe knoop, koninginnekruid (vroeger dwz. ± 1940 heette deze soort leverkruid; koningin was in die tijd een verboden woord). Verder merkten we bijvoet, harig wilgenroosje, gevleugeld hertshooi, grote kaardenbol, wolfsfoot, wilde marjolein, kompassla en grote waterweegbree op. Nu liet ik even alles op mij inwerken, want al die namen maakten mij duizelig en even dacht ik terug aan mijn verzameling suikerzakjes en sigarenbandjes (dat was iets simpeler).

Ondertussen waren wij aangekomen bij het poldertje en nu werd duidelijk waar de plank voor nodig was: Fred en Wim als bruggenbouwers, passen en meten, maar op geen enkele manier kon de moerassige kloof overbrugd worden, helaas het lukte niet. Er zal waarschijnlijk in de toekomst naar de bruggenbouwers Fred en Wim geen brug genoemd worden. Tilly merkte op dat het hier wel erg wilderig was. Als taalpurist moest ik flink nadenken of er een nieuw woord toegevoegd kon worden aan de dikke van Dale of dat er hier sprake was van een pleonastische bombastische hyperbool.

We liepen verder en kwamen tegen: grote egelskop, lidsteng, moerasandoorn, dagkoekoeksbloem, gewone engelwortel, kleefkruid, gele lis, kattenstaart, bosandoorn, mannetjesvaren, muurleeuwenbek, gele helmblom en zilverschoon. Op de muren ontdekte Peter de wijngaardslak, zou die ook hier al uitgezet zijn? Even later viel in één van de akkertjes een vreemd uitzierende zuring op. De vraag was: welke? Fred en Johan gingen in conclaaf en na het raadplegen van het plantenboek der wijsheid was de conclusie: we weten het niet! (opmerking van Evelien: misschien een bastaardering?).

Na het passeren van: ruig klokje, moerasmuur, watermunt, echte koekoeksbloem en beemdooievaarsbek kwamen we weer bij de ingang waar Fred en Wim de plank lieten vallen met de opmerking: de volgende keer nemen we een polsstok mee. Ideeetje: Fierljeppen in de natuurtuin met als motto: plomp eens naast de gele plomp. Bij het "clubhuis" aangekomen konden we nog gezamenlijk genieten van een heerlijk kopje thee, onderwijl luisterend naar de ervaringen van Peter tijdens zijn natuurvakantie in Gartow, Duitsland, waarbij ik eerst dacht dat hij bij de Gamma was geweest. De 2 deuren die hij in de lucht zag: dit was echter beeldspraak, hij bedoelde de majestueuze vleugels van de zeearend. En dat is ook een prachtig gezicht, ik heb dat ook met mijn eigen ogen gezien.

7. Opnieuw de Donzige klit in het Buytenpark

op 11 augustus

Evelien van den Berg

Vanavond verzamelde zich een klein groepje bestaande uit: Johan, Tilly, Annet, Peter, Anton en Evelien. De andere leden waren er om diverse redenen niet. We startten bij "de kraal", liepen naar beneden, waar we rechtsaf sloegen langs het voormalige huisvuilbrengdepot. Onderweg genoten we van een grote groeiplaats met heelblaadjes. Opvallend dat deze plant zo'n groot hart met buisbloemen heeft in vergelijking tot de krans straalbloemen.

Fig. 12 Donzige klit

We liepen rechts omhoog alwaar we een nieuwe groeiplaats van de donzige klit ontdekten. De groeiplaats van vorig jaar was verloren gegaan door het verleggen van een pad. De kenmerken van deze plant zijn: de bloemhoofdjes zijn spinnewebachtig behaard en gesteeld, dit in tegenstelling tot die van de gewone klit. We liepen verder met ons vieren; Annet en Tilly bleven achter om nog het een en ander te fotograferen. Annet wilde de gewone klit fotograferen, maar door al het vruchtpluis was deze ook nogal "donzig" geworden, dus zag ze er maar van af. Daarna werd het groot kaasjeskruid bekeken met als belangrijk kenmerk de mooie donkerpaarse aderen op de kroonbladen. Tilly zag met haar scherpe speurdersblik een vlasbekje tussen de vrij hoge vegetatie. Johan was daar blij mee, want hij noteert voor Sifra Corver de groeiplaatsen van deze plant. Vlasbekje is namelijk waardplant voor *calophasia lunula*, een nachtvindersoort.

Verder zagen we de bekende soorten; zwarte mosterd, klein streepzaad, gekroesde melkdistel en peen.

Op de geasfalteerde weg was het deze avond een drukte van belang. Het bleek dat de fietsvierdaagse plaats vond. Gelukkig hadden we er niet veel last van, omdat we het voetpad volgden. Aan de rand van de weg laaide de al eerder gevoerde discussie weer eens op over de stal-, konings- en keizerskaars. Bij de stal- en koningskaars zijn de stengelbladen bij de voet versmald, deze lijsten zetten zich voort op de stengel tot aan het volgend blad. Bij de keizerskaars daarentegen zijn de lijsten bij de voet kort aflopend. Ook werd de goudgele honingklaver bekeken. Kenmerk van de bloemen van deze soort is dat de kiel even lang is als de beide zwaarden. Bij de citroengele honingklaver daarentegen is de kiel korter. Toen vonden we heermoes, niets bijzonders maar voor Tilly een kans om haar ezelsbrug weer eens (aan Anton) te demonstreren: KLM = korte leden moeras en dat zijn de kenmerken van die andere, sterk op heermoes gelijkende soort: lidrus, die een voorkeur heeft voor vochtige grond.

Vervolgens vonden we een mooi exemplaar van bloeiende wolfspoot. Er stond hier veel riet langs de kant van de weg. Tilly zocht naar de krans met haren welke zich bij de bladschede moet bevinden. Deze was niet goed te zien; na wat nader onderzoek was de eerste conclusie juist: toch wel riet. We daalden af door een hoge vegetatie waar pitrus, zeegroene rus en biezenknoppen groeiden. De zeegroene rus heeft een blauwgroene, gegroefde stengel; dit in tegenstelling tot de pitrus, die een gladde grasgroene stengel heeft. Voorts werden we nog vergezeld door een aantal zwartsprietdikkopjes, verderop wilde bertram en grote groeiplaatsen van heelblaadje. Johan nam nog twee russen mee, die hij thuis op naam zal proberen te brengen. Vervolgens vonden we een goud- of moeraszuring; met behulp van de flora constateerden we uiteindelijk dat het goudzuring moest zijn; de langste tanden van de vruchtkleppen zijn langer dan de knobbel op de vruchtkleppen.

We staken de weg over, klommen de zuidhelling op waardoor we een prachtig uitzicht hadden op mooie wolkenpartijen met daarachter een schuilgaande zon waarvan de stralen een zilverglaanzend wateroppervlak te voorschijn toverden. Op de muur van puinbrokken vonden we een enorme groeiplaats van wilde marjolein met een prachtige dieppaarse kleur. Vlak voordat we de fietsen bereikten vond Peter nog een akkerklokje. Het was een droge frisse halfbewolkte avond geweest; een heerlijke temperatuur om te wandelen. Toen stond ons nog een kopje thee met heerlijke zelfgemaakte appeltaart (met of zonder slagroom) te wachten in huize van den Berg, dit omdat ik onlangs jarig was geweest.

8. Op zoek naar stadsplanten in Buytenwegh

op 25 augustus

Inge Bauer

Annet de Jong

Fig. 13 Harig vingergras

Fig. 14 Hanepoot

Met zijn zevenen zijn we om klokslag zeven uur op pad gegaan Buytenwegh in, planten zoeken.

Nou ja planten, plantjes is waarschijnlijk een betere omschrijving. Anton, Evelien, Fred, Johan, Peter, Siny en Inge ontdekten tussen de straattegels o.a. varkensgras, harig vingergras en spaanse dravik. Langs de Muzieklaan en in piepkleine, min of meer openbare tuintjes zochten we naar leuke stadsplanten. Het weer was deze avond wat sombertjes, maar het bleef gelukkig droog. Natuurlijk vonden we ook hier de planten, die je momenteel veel bloeiend in Zoetermeer ziet: moerasandoorn, kroontjeskruid, haagwinde, groot kaasjeskruid, grijskruid en harig knopkruid. Zomaar wat voorbeelden. Voor mij waren nieuw: straatliefdegras bij de Händelrode (het verhaal gaat dat dit onooglijke grasje het eerst in Nederland op een tippelzone in Rotterdam is aangetroffen) en hanepoot. Leuk!

Daarna door de smalle achterstraatjes tussen de huizen door. Veel bekende planten, die door mij in dit stadium nog niet allemaal direct herkend werden. Een paar lichtbruine bolletjes aan een grasachtig stengeltje: blaassilene. Oef! Een rozet van een akkerdistel. Nog een keer oef! Dat wordt nog oefenen in mijn eentje. Toch is dat juist erg leuk. Goed aan de stand van de hauwtjes het verschil gezien tussen kleine veldkers en bosveldkers. Heermoes hebben we ook goed bekeken. Dat was leerzaam. Via Billy Holliday- en Bessie Smithrode: gele ganzenbloem, grote klaproos (discussie: de grote met een vruchtdoos die net zo lang als breed is, of de bleke met een vrucht die meer dan twee keer zo lang als breed is), rietgras en spiesmelde (met het spiesvormig blad in het midden van de plant) weer terug naar ons startplaats. Dank zij Siny was er nog een kopje thee voor iedereen. En toen brak het onweer los en zijn we snel door de regen naar huis gefietst.

9. Het stadhuis en omgeving ofwel de stenen stad

op 8 september

Fred Reeder

Donderdagavond 8 september was de laatste plantenwerkgroepavond van dit jaar een feit. Er volgt nog een happening op zondagmiddag 18 september maar daarvoor wordt later verslag gedaan. Om halfzeven werd verzameld bij het stadhuis alwaar één van de vaste bewoners, jawel Johan Vos, ons reeds opwachtte. Het groepje met Evelien en Anton, Monique, Fred, Ben, Marcel Hospers, een éénmalige versterking uit Houten en even later Inge, ging op pad door de steenwoestijn van Zoetermeer. Althans daar leek het in eerste instantie op. Hier en daar wat miniformaat plantjes signalerend tussen de stenen en langs de muurtjes. Bitterzoet van 5 cm hoog, straatliefdegras en nog wat van dat kleine soms bijna of helemaal onherkenbaar gewas. Verderop bij een groenstrookje kwam er wat leven in de brouwerij door de aanwezigheid van haagwinde, akkerdistel, akkermelkdistel, z en schijnpapaver. Verder gegidst door Johan, die deze route dagelijks loopt van en naar de trein, vervolgden we onze tocht naar het station Centrum West.

Fig. 15 Kleverig kruiskruid

Tegen de helling naar het spoorviaduct vonden we in de berm kleverig kruiskruid, de tweede telg van het geslacht kruiskruid deze avond. Verderop aan de andere zijde werden jacobs- en bezemkruiskruid aangestreept waardoor de soortenteller van dit geslacht op vier kwam te staan. Wat ronddwalend langs de perronkant en de bermen van het spoor kwamen we nog een harig vingergrasplant tegen van zo'n 80 cm hoog. Hier maakten de meldes en ganzevoeten hun opwachting want binnen niet al te lange tijd werden korrel-, stippel-, zeegroene, rode en melganzevoet, spies- en uitstaande melde gemeld. Allemaal ruimschoots aanwezig op de braakliggende stukken grond rond Centrum West, aangevuld met zwaluwtong, veenwortel, varkensgras, beklierde duizendknoop en perzikkruid. Ook de duizendknoopfamilie was dus goed vertegenwoordigd. Doordat er veel water in deze natte zomer in dit gebied heeft gestaan stond er nog wat blaartrekkende boterbloem. Via een paadje achter de huizen langs, tussen sloot en spoorweg zijn we weer teruggelopen richting stadhuis. Hier werden o.a. gele kamille, heelblaadjes en diverse wilgen gestreept.

Over een schermbloemige met opvallend gootvormige bladstelen ontstond even discussie in de groep. Een paar dagen later kwam het verlossende woord van Evelien: gewone engelwortel. Het werd snel donkerder zodat eerst Johan maar daarna ook Fred de streeplijst niet meer goed kon lezen. Dit was het sein om de avond te beëindigen. En op de hoek van de J.L. van Rijweg en de Voorweg ontdekte Monique op de valreep nog hop.

10. Opmerkelijke plantenvondsten van de zomer van 2005

Johan Vos

Krabbescheer (*Stratiotes aloides*) in de Voorwegwetering

Dit jaar, op 14 juli vielen flinke aantallen krabbescheerplanten in het heldere water van de Voorwegwetering, tussen Centrum West en de J.L. van Rijweg op. Het gekke was dat de fors uitgevallen planten in april niet zijn komen boven drijven. Gebruikelijk is dat als er zich nieuwe bladeren met de bekende grote luchtholtes ontwikkelen de planten naar het wateroppervlak worden gestuwd. Al jaren maakt deze interessante soort door het gevoerde beheer in de Zoetermeerse weteringen geen kans meer om te overleven. Dat we toch nog zo nu en dan een krabbescheerplant aantreffen hebben we waarschijnlijk te danken aan tuinvijverbezitters die deze planten wel eens schijnen te dumpen. Of dat de grote aantallen uit de Voorwegwetering van dit jaar verklaart is de vraag.

Steenbreek- (*Asplenium trichomanes*) en muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*) terug van weggeweest op de kademuur aan de kop van de hoofdtocht in Buytenwegh.

Fig. 16 Steenbreekvaren

Annet de Jong

Fig. 17 Muurvaren

Annet de Jong

In 1997 was er op de muur van belgische keitjes een mooie muurbegroeiing aan het ontstaan. (Kwartaalbericht nr. 19, blz. 4) Waargenomen zijn toen: muurvaren, steenbreekvaren, tongvaren, eikvaren, gele helmblom e.d. Helaas was deze ontwikkeling geen lang leven beschoren want kort daarop is de

muur schoongespoten, gevoegd en zijn ontbrekende keitjes weer keurig op hun plaats gemetseld. Handelingen die zeker waar het beschermde muurvarens betreft strafbaar zijn. Gelukkig voor de gemeente bleef "dit foutje" toen buiten de publiciteit. Wie schetste mijn verbazing, toen ik deze zomer op 5 juli de schone muur nog eens inspecteerde en zag dat zowel de muurvaren als de steenbreekvaren terug waren!

Oreganum (Oreganum vulgare) massaal in het Buytenpark.

Annet de Jong

Fig. 18 Oreganum

Oreganum is zo'n soort die je in het stedelijk gebied sporadisch aantreft. Meestal tussen de straattegels, aan de rand van tuinen, ontsnapt uit kruidentuintjes e.d. Opmerkelijk was de ontdekking op 11 augustus van een gigantische groeiplaats op de muren van puinbrokken die tien jaar geleden in het Buytenpark zijn neergezet. Ongetwijfeld is dit de rijkste groeiplaats van Zoetermeer en omgeving! Hoe de soort hier terecht is gekomen is een raadsel.

Donzige klit (Arctium tomentosum) in het Buytenpark.

Annet de Jong

Fig. 19 Donzige klit

Op 11 augustus hebben we een nieuwe vindplaats van deze bijzondere soort bezocht. Nadat de vindplaats van vorig jaar vernietigd was dachten we dat we de soort voor Zoetermeer definitief kwijt waren, maar zo'n 30 meter verderop stond de soort dit jaar gewoon weer vrolijk in bloei.

Dubbelkelk (Picris echioides) werd net buiten Zoetermeers grondgebied aangetroffen door Evelien en Anton van den Berg op 13 augustus, aan de westkant van het Balijbos in een berm ter hoogte van het tunneltje bij Nootdorp. Dubbelkelk is een soort die in Zeeland vrij algemeen voorkomt maar bij mijn weten in de regio haaglanden nooit eerder is waargenomen.

Slangenkruid (*Echium vulgare*) stond op 25 augustus aan de uiterste westkant van het Buytenpark, net buiten het begrazingsgebied. Slangenkruid is in onze regionen een soort van de kalkrijke duinen. Het voorkomen van deze opvallende tweejarige soort op de Zoetermeerse kleigrond is altijd zeer onbestendig.

Zompvergeet-mij-nietje (*Myosotis laxa* subsp. *cespitosa*) werd op 25 augustus aangetroffen in een van de poeltjes aan de westkant van het Buytenpark.

Annet de Jong

Fig. 20 Zompvergeet-mij-nietje

Vooraf de zeer late bloei is opmerkelijk. Zompvergeet-mij-nietje onderscheidt zich van moerasvergeet-mij-nietje (M) in de volgende kenmerken: kelk tot op de helft ingesneden (bij M: hoogstens tot eenderde), stijl van juist uitgebloeide bloemen korter dan de kelkbuis (bij M: even lang of langer), de bloemkroon 2 tot 5 mm. in doorsnede (bij M: 4 tot 8 mm.). Of Zompvergeet-mij-nietje in Zoetermeer zo zeldzaam is, als we aannemen is nog maar de vraag. Tot nu toe is deze soort gecontroleerd één keer eerder waargenomen. Een andere verklaring voor haar zeldzaamheid zou kunnen zijn dat we haar systematisch over het hoofd zien!

Bont kroonkruid (*Securigera varia*), nu ook in het Buytenpark.

Annet de Jong

Fig. 21 Bont kroonkruid

Vorig jaar werd deze sierlijke vlinderbloemige voor het eerst in Zoetermeer (Seghwaert) aangetroffen. Over haar status (spontaniteit) hebben we toen een tijdje staan filosoferen. (Kwartaalbericht nr. 46, blz. 11). Dit jaar stond het kroonkruid op 9 september in volle glorie te bloeien in de berm van de Buytenparklaan ter hoogte van de modeltuinen van de firma Intratuin. Hebben we hier te maken met een modeltuinontsnapping? Pikant detail: eerder dit jaar vonden we aan de overkant van de berm sloot op ongeveer dezelfde plek kruisbladwalstro!

Grote boterbloem (*Ranunculus lingua*) en waterdriblad (*Menyanthes trifoliata*) in en rond de vijver van de wijktuin in Noordhove.

Twee soorten die alom te koop zijn en waarschijnlijk via deze weg in de wijktuin terecht gekomen zijn. Collegae die intensief bij de tuin betrokken zijn hebben echter geen idee hoe de planten in de tuin gekomen zijn. Grote boterbloem is vorig jaar op een aantal (natuurlijk ogende) groeiplaatsen in Rokkeveen waargenomen. Ook toen stonden we voor een raadsel, de groeiplaats in een particuliere tuin aan de oever van de Voorwegwetering is mij al jaren bekend. Ook waterdriblad is een echte tuinvijversoort die regelmatig in de Zoetermeerse wateren opduikt en dan even zo snel weer verdwijnt. Samenvattend gaan we er voorlopig maar van uit dat er hier sprake is (geweest) van aanplant of uitzaai.

Harige ratelaar (*Rhinanthus alectorolophus*) in Zoetermeer opnieuw bevestigd.

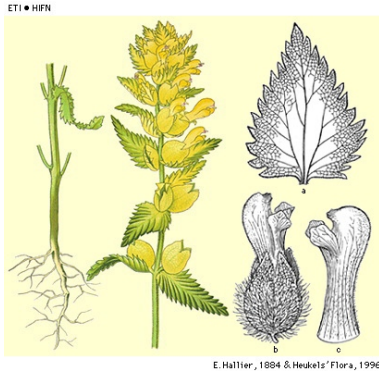

Fig. 22 Harige ratelaar

Al zo'n 25 jaar komt deze landelijk zeer zeldzame soort (rode lijst cat 1) in steeds grotere hoeveelheden in de Zoetermeerse hooilanden voor. Zie vooral ook Kwartaalbericht nr. 14, blz. 24. Was het 10 jaar geleden blijktbaar zo dat je nog wel eens een grote ratelaar^a (*Rhinanthus angustifolius*) tussen de harige ratelaars kon tegenkomen op de nattere plekken, dit jaar heb ik er geen enkele meer aangetroffen. Iedere ratelaar bezat bij nadere bestudering een dicht- of minder dichtbehaarde kelk. Dit jaar echter doken berichten op dat in ingezaaide bermen in Engeland een nauwverwante ratelaarsoort (*Rhinanthus rumelicus*) met behaarde kelken was gesignaleerd. Reden om dit jaar Zoetermeers materiaal te verzamelen en voor te leggen aan Wout Holverda van het Nationaal Herbarium. Zijn bevindingen: Kelkbehaaring *R. rumelicus*: nagenoeg kale kelken met lange meercellige klierharen.

Kelkbehaaring *R. alectorolophus*: een mengeling van gekromde aanliggende haren en heel lange, meercellige, platte haren zonder topklier.

Conclusie: het verschil is evident en het Zoetermeerse materiaal past gewoon binnen de soort Harige ratelaar. De soort is o.a. bekend van de Vrakelberg in Limburg, een kalkgraslandhelling die je niet als echt vochtig kan betitelen. Ook daar zijn nieuwe groeiplaatsen in de berm geconstateerd.

Slaapkamergeluk (*Soleirolla soleirolla*) gevonden in Rokkeveen en Buytenwegh.

Fig. 23 Slaapkamergeluk locatie

Fig. 24 Slaapkamergeluk

Slaapkamergeluk is een kamerplant die sinds kort ook de straat heeft weten te veroveren. De soort behoort tot de brandnetelfamilie, is van oorsprong afkomstig uit het Middellands Zeegebied en komt daar voor op vochtige stenige plekken. Slaapkamergeluk is al gevonden in Delft, Den Haag, Haarlem (zie blz. 25), Utrecht, Amsterdam, Houten en nu dus ook in Zoetermeer.

De stelling dat alleen groeiplaatsen in oude binnensteden geschikt zouden zijn is hiermee onhoudbaar geworden. Zowel in Houten als in Zoetermeer gaat het om nieuwbouwbuurtjes uit de jaren '80/'90. Marcel Hospers meldde de soort uit Rokkeveen (ter hoogte van Teakhout 2) en Annet de Jong uit Buytenwegh (Palestrinarode).

Bleekgele droogbloem (*Gnaphalium luteo-album*) in het Dorp vlak voor het sluisje aan de Leidsewallen watering. Tilly Kester ontdekte op 27 september een grote nieuwe groeiplaats van zeker 50 planten van deze soort tussen de verharding van dit doodlopende straatje.

^a Grote ratelaar is een inheemse, sterk op harige ratelaar gelijkende soort met onbehaarde kelken, die groeit op natte plekken.

GEZIEN IN ZOETERMEER:

11. Wintervogelwaarnemingen 2005 van Peter van Wely

Januari

12	1 tjiftjaf 1 grote gele kwikstaart 50+90 rotganzen kolganzen 100 kolganzen 1 merel voluit zingend om 17.10 uur	Duke Ellingtonrode Smetanarode Smetanarode Smetanarode avondtrek Buytenpark noord-oostelijke richting Menno ter Braakhove
28	1 siberische boompieper roepend	Buytenpark

Februari

01	6 patrijzen 1 grote gele kwikstaart 40 kleine zwanen	Buytenpark Cesar Franckrode Veursestraatweg richting zuid-oost mogelijk uit Engeland komend
03	3 lepelaars 1 tjiftjaf fouragerend	Meerpolder Smetanarode 82 op mijn balkon
16	6 nonnetjes, 1 grote zilverreiger, 8 kleine zwanen 1 lepelaar	Stompwijkse polder Meerpolder
18	12 paar + 1 mannetje kraakeend 1 grote zilverreiger	Buytenpark
19	1 ooievaar zeer hoog thermiekend 33 paar kraakeend 5 brilduikers 3 buizerds 1 grote gele kwikstaart	Smetanarode richting noord-oost Zoetermeerse Plas Meerpolder Cesar Franckrode
24	1 grote gele kwikstaart 1 sperwer jagend op een mannetje merel	Meerpolderweg 7 Buytenpark
25	6 buizerds 1 paar torenvalk 1 sperwer 10 paar + 6 mannetjes wintertaling 34 paar + 2 mannetjes kraakeend 14 bergeenden 1 paar roodborsttapuiten 5 putters 48 grauwe ganzen 1 grote zilverreiger	noord-oost, Buytenpark. Geerpolder
26	900 kolganzen + 2 sneeuwganzen 3000 smienten	Zoetermeerse Plas
27	29 paar + 3 mannetjes kraakeend 2 nonnetjes	Balijbos
28	2 sneeuwganzen 86 paar + 13 mannetjes kraakeend 1 nonnetje en 9 bergeenden	Geerpolder Zoetermeerse Plas

12. Zoetermeerse waarnemingen uit het vogeldagboek van Adri de Groot

Maandag 1 augustus

Vandaag fiets achterop en wat door het Balijbos in Pijnacker en het Zoetermeerse Buytenpark gefietst. Het is "ontspannender natuurbeleven" dan bijvoorbeeld op de Starrevaart waar je elk moment wat anders ziet.

Zeker in deze tijd van het jaar met dichte begroeiing is het relatief rustig in bos en park. Ik had de pech dat aan de westkant van het Balijbos gemaaid werd zodat ik tussen de "normale vogels" slechts 1 witgat zag. Verder hoorde ik bij de ingang aan de Zoetermeerse kant bedelende sperwerjongen.

In het Buytenpark zaten in de buurt van hun nest twee jonge bruine kiekendieven, gele kop en donkerbruin. Boven de Benthuisense Noordpolder zag ik later een volwassen vrouwtje en dan valt het verschil goed op, lichtgele kop en valer bruin, met geheel gaaf vleugeldek meer met lichte veren op de voorste vleugelranden. Bovenop de telpost in het Buytenpark speelden wat winterkoningen en grasmussen en telde ik een stuk of vijftien argusvlinders, elders in het park vlogen er nog meer. Verder o.a. kleine koolwitjes, een groot koolwitje man, kleine geaderde witjes, atalanta's, zwartsprietdikkopjes, bruine zandoogjes, wat blauwtjes en een citroenvlinder. In Oosterheem vlogen bij de nestwand maar een paar oeverzwaluwen. Dit jaar heb ik ze niet zo nauwlettend gevolgd, zouden er al uitgevlogen zijn en vertrokken? De wand zag er wat "slordig" uit. Opvallend was daar een gigagroep putters, tweemaal geteld, rond de tachtig.

Dinsdag 9 augustus

Een kleine zilverreiger aan de westkant van het Buytenpark.

Donderdag 11 augustus

Vandaag weer eens door het Prielenbos gedwaald. Althans het enige houtsnipperpad gevolgd dat door dit zompige bosje ligt. Hoe lang zal dat wegje zijn? Ik denk een kilometer. Je zou bijna verdwalen in het wilde westen van ons land. Maar als je een paar meter loopt, dan een paar minuten stilstaat, kan je je uren vermaken. Op het ogenblik niet met de flora en fauna.

Adri de Groot

Fig. 25 Het jonge mannetje bruinrode heidelibel was een van de weinige insecten die in het Prielenbos vloog.

Er zijn maar weinig vogels meer (wel veel winterkoninkjes), de zon scheen niet dus maar weinig insecten, maar ik vind het er altijd "spannend", een beetje geheimzinnig. En lekker rustig, in de paar uur dat ik er doolde, ben ik niemand tegengekomen. Het gekreun van in elkaar hangende bomen, want de natuur mag hier haar gang gaan, het is hier nat en krekerig, prielen zijn tenslotte watergangetjes. Een groene specht die dichtbij roept, een mauwende buizerd, het geplons van een kikker in een poeltje, wat nazomerzang van kleine karekieten, hinnekende dodaarsjes. Je hoort wel veel, maar je ziet weinig. Doorkijkjes tussen de verwilderde bomengroei. Is dat het silhouet van een uil, nee natuurlijk niet, gewoon een vreemd gevormde knoest. Een poosje bezig geweest met een kikker, donker gekleurd, moeilijk te zien tussen het riet, zou die streep van een rugstreeppad zijn. Nee, gewoon een donker gekleurde groene kikker.

Donderdag 25 augustus

Heel bijzonder is een krombekstrandloper niet, je ziet ze op hun trek naar Afrika altijd wel ergens in slikjes opduiken. Toch was vanmiddag terecht een telefoontje van een vogelaar waard om me te melden dat er zo'n krombek op een eilandje in de Benthuiserplas aan het foerageren was. In Zoetermeer worden ze sporadisch waargenomen en hij zou dichtbij zitten. Ik was naar De Wilck maar ben meteen gaan kijken. Pas na een uur, toen ik mijn spullen alweer aan het inpakken was, kwam de vogel tevoorschijn, helaas vrij ver weg. Door fel tegenlicht en vanavond door de grijze lucht, lukte het me niet goede foto's te maken. Jammer, want het was een prachtige, juveniele vogel in een "vers kleed". En dan te bedenken dat hij ergens in arctisch Siberië is geboren.

De watersnippen zijn intussen massaal uit hun broedgebieden teruggekeerd. Vanmiddag ook op de Benthuiserplas een tiental gezien.

Dinsdag 6 september

Vanmorgen even rond de Benthuiserplas gefietst. Daar verblijven steeds meer grauwe ganzen. Ik telde er vandaag slechts een honderdtal, enkele tientallen nijlganzen en 40 Canadese ganzen. Maar er zijn al honderden grauwe ganzen gezien. Kennelijk een geschikte plek om even uit te rusten. Hoewel ik begreep dat niet alle omwonenden hun luidruchtige aanwezigheid op prijs stellen.

Vrijdag 23 september

Op de fiets eerst langs de Benthuizerplas waar de eilandjes werden gemaaid. Op de Noordhovense plas tal van kuifeenden. Langs de Zoetermeerse plas luidruchtige schoolactiviteiten en één oeverloper. Omdat er een invasie is van zwarte mezen had ik gehoopt er vandaag te horen of te zien. Maar helaas niet in het Prielbos, Broekwegbos of Buytenpark, het zijn dan ook meer vogels van bos en duin. In het Buytenpark een groep van vijftig putters en één koperwiek.

13. Slakken en schelpen in Zoetermeer: Barnsteenslakken

Lodewijk van Duuren

Inleiding

In het julinummer 2005 van het Kwartaalbericht van de Natuurgroep in Zoetermeer valt in het vogeldagboek van Adri de Groot te lezen dat er op woensdag 11 mei 2005 in het prielenbos barnsteenslakken zijn waargenomen. Een mooie aanleiding om deze groep landslakken in de reeks "Slakken en schelpen in Zoetermeer" op te nemen. In Nederland komen vijf soorten barnsteenslakken voor, verdeeld over drie genera.

Fig. 26 Gewone barnsteenslak

De twee soorten die je in stedelijk gebied kunt aantreffen zijn meestal de Gewone barnsteenslak (*Succinea putris*) en in mindere mate de Slanke barnsteenslak (*Oxyloma elegans*). De soorten lijken qua uiterlijk veel op elkaar en zijn daarom moeilijk op naam te brengen. Alleen op grond van anatomische verschillen zijn ze met zekerheid te determineren.

Beschrijving

De vertegenwoordigers van de familie Barnsteenslakken (Succineidae) hebben een naar verhouding groot lichaam en een klein huisje. Daarom passen ze nauwelijks geheel in hun huisje. Het huisje is meestal bleek bruin, dun glanzend en doorschijnend met een laatste grote omgang en mondopening (Fig. 26).

Naamgeving

Plinius, een Romeinse schrijver, weet te vertellen dat barnsteen van een dennenboom afkomstig is en leidt de Latijnse naam voor barnsteen, succinum af van succus = sap. Barnsteen, ook wel succiniet genoemd, is inderdaad de gele tot goudbruine, doorschijnende gefossiliseerde hars van dennenbomen. Het woord barn komt van branden of stralen. In het hars zijn soms insecten terecht gekomen, die in het barnsteen goed geconserveerd zijn.

Fig. 27 Verspreiding Gewone barnsteenslak

Dat de barnsteenslakken met hun bruine en doorschijnende huisjes deze naam hebben, is met de bovenstaande eigenschappen van barnsteen voldoende verklaard. De genusnaam *Succinea* is afgeleid van de Latijnse naam van barnsteen.

De meest voorkomende soort *Succinea putris* heeft de naam Gewone barnsteenslak gekregen. Het tweede deel van de naam *putris* betekent in het Latijn vermolmd of verrot. Dit slaat waarschijnlijk op de eigenschap van veel slakken dat ze zich voeden met halfvergane delen van planten.

Voorkomen

Behalve uit het Prielbos zijn de barnsteenslakken van Zoetermeer ook nog bekend uit kilometerhok 30.48.51, 30.57.15, 30.57.22 (het Buytenpark), 30.57.24, 30.57.42 en 30.57.43 (vlakbij de Mandelabrug). De meest waarschijnlijke determinatie voor deze exemplaren is de Gewone barnsteenslak (*Succinea putris*) die over heel Nederland verspreid is (Fig. 27). Het onderscheid met *Oxyloma* is, dat de mondopening van opzij minder schuin ten opzichte van de lengte-as staat

staat.

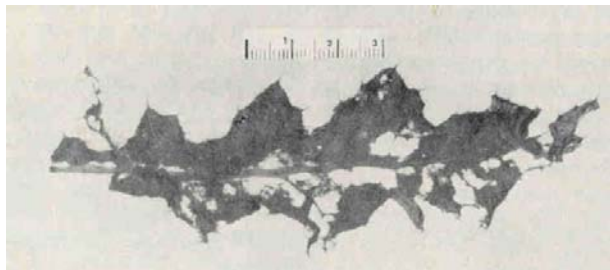

Fig. 28 Vaatspoor gewone barnsteenslak

Ecologie

De meeste barnsteenslakken komen voor op vochtige plaatsen, zoals vochtig grasland of de oeverzones van meren en rivieren. Sommige soorten leven ook amfibisch. Merkwaardig genoeg kom je in de handboeken niets of weinig tegen over het voedsel van de slakken. In ieder geval kunnen ze ook levend plantenmateriaal als voedsel gebruiken zoals een foto laat zien met vraatsporen (figuur 3) van de Gewone barnsteenslak op het blad van de akkerdistel (*cirsium arvense*) uit het boek van Ewald Frömring (1962).

Literatuur

- Bruyne, Rykel de en Tello Neckheim, 2001. Van nonnetje tot tonnetje. De recente en fossiele weekdieren (slakken en schelpen) van Amsterdam. Schuyt & Co, Haarlem.
- Frömring, Ewald, 1962. Das Verhalten unserer Schnecken zu den Pflanzen ihrer Umgebung. Duncker & Humblot, Berlin.
- Gittenberger, E., W. Backhuys en Th.E.J. Ripken, 1984. De landslakken van Nederland. Stichting Uitgeverij KNNV, Hoogwoud.
- Kerney, M.P. en R.A.D. Cameron, 1980. Elseviers slakkengids. Elsevier, Amsterdam/Brussel.

14. Tweekleurige vleermuis in Zoetermeer

Johan Vos

Deze zomer zorgde waarnemingen van deze zeer zeldzame vleermuis in het Dorp en van Tuijlsportpark voor de nodige opschudding. Zie Kwartaalbericht nr. 49, blz. 21. Waarschijnlijk hebben we hier niet te maken met een specifiek Zoetermeers verschijnsel maar is er, wat deze soort betreft meer aan de hand. De VZZ (vereniging voor zoogdierkunde en zoogdierbescherming) zegt hierover het volgende: "Recente waarnemingen van tweekleurige vleermuizen in Nederland lijken het patroon van een invasie of wellicht een opmars te laten zien. De laatste jaren werden al meer tweekleurige vleermuizen aan en bij gebouwen gevonden, dan zo'n vijf jaar geleden. De vondsten bij Utrecht en Groningen zijn ook zeer recent. In 2003 en 2004 werden ze bij inventarisaties plotseling op een aantal plekken waargenomen in de regio Rotterdam. In 2005 zijn er bij projecten in Zuid-Holland en in de provincies Flevoland en Friesland herhaaldelijk grote groepen jagende dieren waargenomen. Bij bijvoorbeeld Zoetermeer en op Urk kom je ze tegen op diverse willekeurig gekozen plekken". De VZZ concludeert dat een opmars een serieuze mogelijkheid is en zal dan ook blijven zoeken naar zwermende dieren en verblijfplaatsen. Het plan is om in november in Zoetermeer een ronde langs hoge gebouwen te gaan maken om te luisteren of er gebalst wordt. We houden u uiteraard op de hoogte.

15. Bijzondere nachtvlinders

Johan Vos

Sifra Corver meldde mij onlangs dat Zoetermeer ook qua nachtvlinders een aantal verrassende en zeldzame soorten kent. Soorten die je niet direct in Zoetermeer zou verwachten, een stad gelegen op de kleigrond en omgeven door weilanden. Opvallend is vooral dat er zoveel duinsoorten worden waargenomen. Als voorbeeld noemt Sifra: tandjesuil (*Sideridis albicon*), een dagactieve nachtvlinder die in grote delen van de duinen voorkomt, maar nergens algemeen is, geelvleugeluil (*Talpophila matura*) en bastaardsatijnvlinder (*Euproctis chrysorrhoea*), een soort die in de hele kuststrook algemeen voorkomt.

Het leukste wat Sifra in Zoetermeer tot nu toe heeft waargenomen zijn de volgende drie soorten: Wegedoorspanner (*Philereme transversata*) in 2004, 2005 (zeldzaam in Nederland)
Sporkehoutspanner (*Philereme vetulata*) in 2004, 2005 (vrij schaars in Nederland)
Grote boomspanner (*Triphosa dubitata*) in 2004 (zeldzaam in Nederland)

Sifra Corver

Fig. 29 Wegedoornspanner

Sifra Corver

Fig. 30 Sporkehoutspanner

Sifra Corver

Fig. 31 Grote boomspanner

Over deze drie soorten zegt zij:

"*P. transversata* en *P. vetulata* heb ik in het Binnenpark en Westerpark als rups en vlinder gezien. De twee soorten heb ik ook in de val gehad in mijn tuin, die op enkele honderden meters van het Binnenpark staat. *P. transversata* en *P. vetulata* hadden we ook uitgebreid op licht in het Westerpark op 1 juli j.l. In het Westerpark en Binnenpark zitten van deze soorten dus in ieder geval goede populaties. Van *Triphosa dubitata* heb ik tot nu toe nog maar 1 rups gevonden in het Westerpark. De vlinder die hieruit kwam is daar weer vrijgelaten. De rupsen van deze soorten heb ik allemaal gevonden op wegedoorn, een struik die in Nederland, naar ik me heb laten vertellen vrij schaars is, maar veel in Zoetermeer is aangeplant. Of de soorten alleen op wegedoorn zitten is onduidelijk, maar mogelijk is *P. transversata* gebonden aan wegedoorn. Nog onderzocht moet worden of *P. transversata* ook op vuilboom zit. De literatuur is hier niet eenduidig over.

Sifra Corver

Fig. 32 Rups van een Absintmonnik

Op mijn website www.leps.nl staan zeer veel Zoetermeerse vlinders met uiteraard foto's van de 3 bijzondere spanners" :

<http://www.leps.nl/speciesinfo.php?lettercode=TRIPDUBI>
<http://www.leps.nl/speciesinfo.php?lettercode=PHILVETU>
<http://www.leps.nl/speciesinfo.php?lettercode=PHILTRAN>

Tot slot: op 6 september in het Buytenpark: twee rupsen van een Absintmonnik (*Cucullia absinthii*) waargenomen, een zeldzame nachtvlinder die al wel eerder in Zoetermeer is aangetroffen.

16. Huiskrekel (*Acheta domesticus*) en Struiksprinkhaan (*Leptophyes punctatissima*) in Palenstein.

Bij een vleermuizenonderzoek rond twee af te breken schooltjes in Palenstein aan het Rakkerveld is een zingende huiskrekel in een daar aanwezige wilg waargenomen. Bovendien bleek de Struiksprinkhaan in het struweel rond de schooltjes algemeen voor te komen.

Arno van Berge Henegouwen hoorde op 23 en 24 september ook een roepende huiskrekel aan de Berglaan in Meerzicht.

17. Potentikker

Arno van Berge Henegouwen

Het is weer de tijd voor sprinkhanen. Bij ons in de tuin zitten elk jaar wel sabelsprinkhanen. Wanneer september begint, komen sommige soorten naar binnen om aan de dalende buitentemperatuur te

Ik heb maar even teruggemaid: "Ja schatje, het IS een varen... Je weet niet half hoe groot de soortenrijkdom is en de verscheidenheid van verschijningsvormen!
De plant staat er al 2 jaar.....

19. Woning aangeboden / Woning gezocht...september 2005

Ellen Ali Cohen

In de buitenmuur van de burens zit deze dagen een rond gat, waarachter, aan de binnenzijde, de afzuigkap van de nieuwe keuken wordt aangelegd.

Twee echtpaartjes mezen, koolmees en pimpelmees, hebben de woning na elkaar geïnspecteerd. Eerst vanaf de schutting, om de leefomgeving in ogenschouw te nemen, daarna door de openstaande 'voor deur' naar binnen en vandaar het uitzicht en de spouw en isolatie bekeken. Ook de afwerking boven de opening werd gecontroleerd. Misschien was het het uitzicht op de glurende burens (wij), dat hen niet beviel. Na deze bezichtigingen, zijn er geen potentiële 'kopers' meer gesignaleerd.

De cilindervormige 'woning' is nu met aluminiumfolie bekleed, heel chique. Het gat leidt nu niet meer zichtbaar de keuken in, maar binnengaats naar de afzuigkap. Straks komt er nog een deksel op, waardoor vooral het invliegen ernstige hinder zou opleveren. Het uitvliegen zou als vanzelf kunnen gaan op de luchtstroom. De geuren van Surinaamse kookkunst zouden té overweldigend kunnen zijn en niet aansluiten op de wensen en gewoonten van een Nederlands mezenpaar. Huis dus afgekeurd.

BUITEN DE VERENIGING

20. Landelijke Variadag in Leiden

op zaterdag 10 december 2005

FLORON organiseert ook dit jaar weer traditiegetrouw de jaarlijkse Variadag. Op deze lezingendag besteedt Ruud van der Meijden aandacht aan recente bijzondere plantenvondsten, Pieter Pelsers houdt een verhaal over de achtergronden van taxonomische wijzigingen in de nieuwe flora, Peter Venema gaat in op de soortenrijkdom van een doorsnee kilometerhok en Bert Maes bespreekt de rozen van Nederland.

Daarnaast zijn ondermeer bijdragen van FLORON en de Universiteit van Amsterdam te verwachten. En ook dit jaar is weer gelegenheid voor korte floristische mededelingen. Al met al een gevarieerd programma op deze jaarlijkse ontmoetingsdag voor floristiek Nederland.

De dag vindt plaats in het Van Steenisgebouw (Einsteinweg 2) in Leiden, 15 minuten lopen van NS-station Leiden centraal en duurt van 10.30 tot 16.00 uur. Vanaf 10.00 is er koffie. Deelnemers dienen zelf hun lunch mee te brengen. Opgave is niet nodig en toegang is gratis.

21. Informatiemiddag "Water in Zoetermeer"

op zaterdag 29 oktober van 13.00 tot 17.00/17.30 uur

Start: leslokaal wijkpost Meerzicht

Eerst zal van ca. 13.00 tot 14.15 uur een toelichting worden gegeven op de meest recente ontwikkelingen op het gebied van waterkwantiteit en -kwaliteit. (Watertoets en kaderrichtlijn water)

presentatie: Willeke Sprokholt (planologe) en Johan Vos (stadsecoloog), beide van de gemeente Zoetermeer, afd. RO.

Daarna volgt een fietstocht door een deel van Zoetermeer. Tijdens deze tocht zal op 11 punten het watersysteem worden toegelicht.

Eigen fiets meenemen.

Maximaal 20 personen kunnen deelnemen aan deze middag.

Opgeven (tot 21 oktober) bij Tilly Kester, tel 3469662 of per E-mail: m.j.kester@zoetermeer.nl

22. Floronexcursie Maasvlakte met Adrie van Heerden

18 juni 2005

Tilly Kester

Tilly Kester

Fig. 35 Teer guichelheil

Elk jaar weer probeer ik minimaal één keer aan een Floronexcursie deel te nemen, het liefst niet te ver uit de buurt. Al gauw kom je dan uit bij Adrie van Heerden (districtcoördinator van Zuid-Holland-Zuid of bij Joop Mourik (districtcoördinator van Hollands duin). Een heel floronweekend kan natuurlijk ook altijd nog. Ondanks dit voornemen is het er de afgelopen jaren niet van gekomen, maar dit jaar was het raak. We waren met z'n negenen wat in de praktijk qua grootte net een leuk groepje bleek te zijn. De verzamelplek lag bij de Slufter waar we meteen al een lepelaar en een zilverreiger ontdekten. Op het zand van de Westplaat, zo'n beetje het uiterste puntje van de Maasvlakte werden stukjes jong duin en ruderaal terreintjes "gestreept". Bij het op naam brengen van de plantensoorten vlogen de wetenschappelijke namen om mijn oren. Lastig als je gewend bent de Nederlandse plantennamen te gebruiken.

Overigens sloot deze excursie heel mooi aan bij ons plantenweekend van 11 juni. (zie kwartaalbericht nr. 49, blz. 10 - 13) Aan Rode lijstsoorten was er veel te beleven, ik noem: glad biggekruid, zeewolfsmelk en gelobde melde. Ook hebben we ons bezig gehouden met de verschillen tussen zand- en scheve hoornbloem. Deze verschillen zijn lastig en worden daarom waarschijnlijk vaak over het hoofd gezien. Verder bezemkruiskruid, loogkruid, zeepostelein, fijne kervel en tussen de stenen langs de weg zeevetmuur en sierlijke vetmuur.

Na de lunch zijn we naar Neeltje Jans gereden. Daar zagen we naast de diverse soorten zeggen en biezen leuke soorten als teer guichelheil, groenknolorchis, vleeskleurig orchis, rietorchis, geelhartige, ruw walstro, moeraswalstro, (heel veel) waterpunge, moeraskartelblad, zilttorkruid, stijve ogentroost maar ook pijpestrootje!! (duidt op verzuring van het duingebied). En verder in rozetvorm parnassia en moeraswespenorchis.

23. Stadsplanten in Haarlem

op zondag 7 augustus

Johan Vos

Tilly Kester

Fig. 36 Een legertje floristen op zondagmorgen

Stadsplanten winnen snel aan populariteit. Dit bleek uit de opkomst voor het Haarlemse station op zondag 7 augustus, 10.00 uur j.l. Zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin had zich een floristisch gezelschap verzameld dat er mocht zijn. Niko Buiten leidde de excursie door de binnenstad namens de KNNV afd Haarlem en FLORON. Ter inleiding werd gezegd dat een stedelijke KM2 bij een aantal bezoeken gedurende het jaar al gauw zo'n 300 soorten oplevert. Tijdens deze stadsplantenspeurtocht, ik ben zelf tot 14.00 uur aanwezig geweest, heb ik er een dikke 100 genoteerd. Een groot aantal plantensoorten dat in de stad voorkomt, komt ook elders (buiten de stad) algemeen voor. Deze ten opzichte van de stad "neutrale" soorten stellen geen bijzondere eisen aan het stedelijk milieu. Ze behoren danook niet tot de categorie stadsplanten en blijven in dit verslag buiten beschouwing.

Ik beperk mij tot de soorten die "iets met de stad hebben", de zogenaamde stadsminnende soorten. Voor een deel kennen we die inmiddels ook van de Zoetermeerse wijken maar er zijn ook verschillen waarneembaar. Een oude stad als Haarlem met zijn smalle, vochtige schaduwrijke stenige straatjes en

grachtenmuren wijkt in floristisch opzicht af van zowel een doorsnee groene Zoetermeerse wijk als van het nog stervende, droge stadshart. Aan sommige "oudere" stadsplanten zijn we inmiddels zo gewend geraakt dat we ze nauwelijks meer als bijzonder ervaren: deze groep is zowel in Haarlem als in Zoetermeer ruim vertegenwoordigd. Enkele willekeurige voorbeelden: kruipertje, schijfkamille, harig knopkruid, gewoon langbaardgras, liggend en tenger vetmuur, beklierde nachtschade, veldereprijs, tuinwolfsmelk, hopklaver en canadese fijnstraal.

Minder algemeen maar sterk oprukkend en tegenwoordig ook in veel steden algemeen geworden: bosrank, harig vingergras, straatliefdegras, gele helmbloem, muurleeuwenbekje, muursla, duinriet, kleverig en bezemkruiskruid, hertshoornweegbree, gehoornde klaverzuring, ruig en kruipklokje, citroenmelisse en zilverschildzaad.

Echte specialiteiten tijdens deze tocht: klein gipskruid (tegen een gevel in de Rozenstraat), muurfijnstraal, gevlamde fijnstraal (in combinatie met canadese fijnstraal in de Korte herenstraat, hierdoor waren de verschillen prachtig te zien), kransmuur (op verschillende plekken), grote leeuwenbek en tuinlobelia, een gigantische groeiplek van plat beemdgras in de Zoetestraat, in dezelfde straat slaapkamergeluk. Verderop een onbekende op tabak lijkende soort en stijf ijzerhard. En op de grachtenmuren natuurlijk een hele serie varens: steenbreekvaren, muurvaren, tongvaren, zwartsteel, mannetjes en wijfjesvaren en ijzervaren (aan het Spaarne)

Dat een stad verder nog vol verrassingen kan zitten bewijzen de vondsten van boskruiskruid, hazenpootje, pijpbloem, hartgespan e.d.

Het blijft een opmerkelijk verschijnsel, een legertje floristen dat op zondagmorgen vroeg de stad doortrekt, bewoners kwamen er soms hun huis voor uit om te vragen wat er aan de hand was. Vaak ontstond er dan een geanimeerd gesprek wat bijna altijd tot de conclusie leidde dat de betreffende plantensoort er vanzelf gekomen was! Zoveel aandacht leidt onontkoombaar tot een zekere trots bij de bewoner in kwestie.

Kortom, een botanisch interessante expeditie die naar meer smaakt, volgend jaar in Zoetermeer?

24. Noordnaturnieuws, zomer 2005

Marianne Ketting

Beste lezers van het Kwartaalbericht,

Bij het 50ste Kwartaalbericht moesten we maar eens beschouwend achterom kijken. Maar past dat mij wel, als buitenstaander? Min of meer van buitenaf kijk ik dankzij dit blad toe wat u allemaal uitvoert daar binnenin uw club. Met de diepste bewondering, reken maar. Zoals u er altijd opuit trekt, weer of geen weer, om de Zoetermeerse natuur te doorvorsen! Geen detail ontgaat u, voor gewone stervelingen onzichtbare schepselen spoort u op om ze na te tellen en te sorteren en vast te leggen in staten en annalen. De plantjes, de beestjes, waar de doorsnee grofstoffelijke burger blind overheen stampet, die merkt u op en geeft ze uw aandacht en liefde. Met uw neus op de grond converseert u met groeiseltjes die schuilen in de kieren van de stad. Keer op keer sta ik verbaasd van de verhalen die u ze weet te ontlokken. Ze vertellen u over de lucht en de bodem en het weer, welke dieren er zijn langsgelopen en wie er in de grond heeft gewoet. Kom mij niet met indianenverhalen over de spoorzoekkunst van oerwoudvolken: een KNNV?er leest in Zoetermeer de natuur onder zijn schoenzolen als ware zij een geschiedenisboek. En kan er vaak ook nog de toekomst uit voorspellen!

Uit die 50 kwartaalberichten konden de aandachtige lezertjes vooral leren hoe in de natuur alles met elkaar samenhangt, in een patroon dat we nog niet, of misschien wel nooit, helemaal doorgronden. En dat je dus niets beters voor de natuur kunt doen dan er vanaf te blijven. Een wet waar ik als tuinier voortdurend tegen zondig?. Want een tuinier kan het niet laten om te tuten en te troetelen, kleurtjes mooi naast elkaar te zetten en vooral, om te slepen met zaden en stekken en planten waar dierbare herinneringen aan kleven. Dus moest ik, in plaats van beschouwend om te zien, maar liever naar buiten kijken. Want daar gebeurt het allemaal. Eens kijken wat er in mijn Oost-Groninger tuin nog rest aan Zoetermeerse herinneringen? Grote kluiten klei hebben we bij de verhuizing meegesleept uit onze vroegere volkstuin. Kluiten met daarin geliefde planten. De eerste jaren vormden ze weelderig begroeide eilandjes in het kale zand dat we hier aantreffen. Dat contrast is langzaam verdwenen en, helaas, sommige van die dierbare planten ook. De verstekelingen die stiekem in de kluiten waren meegereisd deden het verreweg het best: de tuin is nu vooral gevuld met teunisbloemen, sintjanskruid en margrietjes. De knalroze dagkoekoeksbloemen voelen zich ook goed thuis. Ze gaan vreemd met witte koekoeksbloemen uit de provinciale wegberm en dat levert bleekroze kinderen op, in allerlei tussenvormen. Planten die in Zoetermeer als onkruid tekeergingen,

gedragen zich hier bescheiden: hondsdrif is nu een ingetogen bodembedekkerkje en springbalsemien overleven de zomer in Ter Wisch alleen als het elke dag regent.

Fig. 37 Onze voortuin

Het meest Zoetermeers is nog onze voortuin, waar het gazon voor een groot deel is afgeplagd en ingezaaid met zaad uit de Zoetermeerse wegbermen. Het eerste jaar bloeiden er vooral gele ganzenbloemen. Het tweede jaar was alles wit: peen en margrietjes. Dit jaar kleurde hij na de bloei van de margrietten geel: allemaal jakobskruiskruid. En daar had ik dus een probleem. Het is een prachtige stevige plant die eindeloos doorbloeit, maar boeren hebben er een hekel aan. Er is dit jaar in het noorden, vooral door paardenhouders, een heksenjacht op ontketend. Jakobskruiskruid is giftig en dat is vooral gevaarlijk als het in het hooi terecht komt. En dus, met zoveel paarden en schapen in de buurt, zat er niets anders op dan onze fraaie gele berm te slopen.

Met bloedend hart heb ik de gewraakte planten uit staan trekken, met excuses aan alle vlinders en bijtjes die er paniekerig omheen zoemden. We hebben er grote bergen van gemaakt en die vervolgens met de heggenschaar onthoofd. De bloemetjes moesten namelijk apart in de vuilnisbak, want die mochten niet gaan liggen pluizen op de composthoop. Ach, wat een slachting. De hele zo fraai bloeiende berm stortte zielig in. Nou ja, straks zullen we toch opnieuw moeten beginnen. We gaan namelijk een stukje aan het huis bouwen en daarvoor moet er eerst een soort bouwput worden gegraven. En waar moet het zand heen, dat daaruit komt? Juist, naar mijn ? Zoetermeerse berm?.

Dat opgehoogde stuk zaaien we volgend jaar in met zaad uit de buurt en dan is het dus voortaan een Groningse berm. Ook niet verkeerd en natuurlijk veel ?ecologischer?. U ziet het, ik leer het nog wel eens!

Groeten uit Ter Wisch!

25. Natuur- en milieuagenda Zoetermeer

Coördinatie door Natuur- en milieu-Educatie Zoetermeer.

Deze agenda komt 4x per jaar uit. Opgave van excursies voor het tweede kwartaal 2005 vóór 15 december 2005 bij NME-team, telefoon 346 96 62

De agenda is voor het Kwartaalblad aangevuld met de excursies van Bomen Overleven

Internet: www.zoetermeer.nl

E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl

	tijd	Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zo n- & feestdagen	13.00 16.00	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve3620832
Ma/wo en wo okt-dec ochtend	10.30 14.30	Kaasmaken Start cursus bloemschikken6 lessen okt t/m dec, aanmelden	Stadsboerderij De Balijhoeve Wijkpost MeerzichtUiter waard 29	€ 70,- incl groenen bloemen	De Balijhoeve3620832 Groei en Bloei3411306
do okt-dec middag		Start cursus bloemschikken6 lessen okt t/m dec, aanmelden	Wijkpost MeerzichtUiter waard 30	€ 70,- incl groenen bloemen	Groei en Bloei3411307

	tijd	Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie
za	01-okt van zons-opgang	Euro Birdwatch.Trektelling op telpost Buytenpark	Telpost Buytenpark		Vogelwerkgroep3163631
za	01-okt 14.30	16.00	Struinen door de Haagse duinen		www.bomenoverleven.nl
za	01-okt 10.30	12.30	Sfeervol speuren naar klanken en kleuren		www.bomenoverleven.nl
zo	02-okt 13.00	16.30	Infomarkt over dieren en demo's hondentrimster en schapendrijven	Stadsboerderij Het Buitenbeest	Buitenbeest3520624
ma	03-okt 11.00	13.00	Heideschappen en historie		www.bomenoverleven.nl
za	08-okt 13.30	16.00	Langs boeiende bomen in Leidschendam		www.bomenoverleven.nl
do	13-okt 20.00		Lezing vogelfotografie door Bob de Lange	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29	Vogelwerkgroep3163631
zo	16-okt 14.00		Mossen en paddestoelen	't Westpunt in het Westerpark	IVN3165583
zo	16-okt 10.00	13.00	Burlen in bronsttijd		www.bomenoverleven.nl
di	18-okt 10.00	15.00	Dagje stadsboerderij voor kinderen van 6 tot 12 jaar Aanmelden!	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 8,- De Balijhoeve3620832
wo	19-okt 13.00		Kabouterpad voor kinderen voor kinderen van 4 tot 8 jaar	Stadsboerderij De Balijhoeve	De Balijhoeve3620832
wo	19-okt 13.00		Kabouterpad voor kinderen van 4 tot 8 jaar in het Speelbos De Balij	Stadsboerderij De Balijhoeve	De Balijhoeve3620832
wo	19-okt 10.00	15.00	Dagje stadsboerderij voor kinderen van 6 tot 12 jaar Aanmelden!	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 8,- De Balijhoeve3620832
wo	19-okt 14.00	16.00	Met de (klein)kinderen door Clingendael		www.bomenoverleven.nl
do	20-okt 10.00	15.00	Dagje stadsboerderij voor kinderen van 6 tot 12 jaar Aanmelden!	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 8,- De Balijhoeve3620832
za	22-okt 10.00	12.00	Herfstruilbeurs	Gemeentekwekerij Industrieweg	gratis Groei en Bloei3411306
za	22-okt 14.00	15.30	Paddestoelen in het park		www.bomenoverleven.nl
zo	23-okt 13.00	14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Natuurtuingroep 3416896/3211593
wo	26-okt 14.00	15.30	Herfstschilderij maken met herfstbladeren voor groep 1 t/m 6 Opgeven bij Henk Feijnenbuik	Leslokaal Het Buitenbeest	gratis NME H Feijnenbuik06-11326074

	tijd	Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie
za	29-okt	Activiteit Nacht van de nacht Meer info op www.laathetdonkerdonker.nl			IVN3167818
za	29-okt 13.00	14.15 Informatiemiddag "Water in Zoetermeer"			Opgeven (tot 21 oktober) bij Tilly Kester, tel 3469662 of per E-mail: m.j.kester@zoetermeer.nl
zo	30-okt 14.00	Fotowedstrijd herfstwandeling	't Westpunt in het Westerpark		IVN3165583
zo	30-okt 10.30	12.30 Verrassend rondje Rust en Vreugd			www.bomenoverleven.nl
ma	31-okt 18.00	Halloweenoptocht voor kinderen tot 12 jaar met een verhalenvertellerin het Speelbos De Balij	Stadsboerderij De Balijhoeve	gratis	De Balijhoeve3620832
za	05-nov 14.00	Natuurwerkdag			IVN A vd Linden3167129
za	05-nov 14.30	16.30 Dronken spreuwen in de duinen			www.bomenoverleven.nl
ma	07-nov 11.00	13.00 Van esdorp tot stuifzand			www.bomenoverleven.nl
za	12-nov 10.00	Workshop plantenbak of hanging basket (zelf meenemen) opmaken met wintergroene planten en voorjaarsbollen	Kas van de Gemeentekwekerij Industrieweg	plantjes en bolletjes zijn te koop	Groei en Bloei3411306
zo	20-nov 14.00	Herfstwandeling	't Westpunt in het Westerpark		IVN3165583
wo	23-nov 14.00	Historische gebouwen in de herfst			www.bomenoverleven.nl
za	26-nov 14.00	15.30 Speuren naar sporen van Sint en Piet			www.bomenoverleven.nl
ma	05-dec 11.00	13.00 Dynamisch Dwingelerveld			www.bomenoverleven.nl
do	08-dec 20.00	Dialezing over vogels in Hongarije door Adri Hogendijk	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29		Vogelwerkgroep3163631
za	10-dec 10.30	16.00 Landelijke Variadag in Leiden	Van Steenisgebouw Ensteinweg 11	gratis, luch meenemen	FLORON
za	17-dec 10.00	Workshop (buiten)kerstversiering maken. Vooraf aanmelden!	Kas van de Gemeentekwekerij Industrieweg	Incl groen € 8,- Overig decoratie mat. is te koop	Groei en Bloei3411306
za	17-dec 14.00	16.30 Kerststukjes maken voor kinderen van 4 tot 12 jaar	Stadsboerderij Het Buitenbeest	gratis	IVN/Buitenbeest3520624

	tijd	Activiteit	Verzamelen	Kosten	Organisatie
zo	18-dec 14.00 16.30	Kerststukjes maken voor kinderen van 4 tot 12 jaar	Stadsboerderij Het Buitenbeest	gratis	IVN/Buitenbeest3520624
wo	21-dec 14.00 16.00	Kerststukjes maken voor groep 1 t/m 8 Opgeven bij Henk Feijnenbuik	Leslokaal staboHet Buitenbeest	gratis	NME H Feijnenbuik06-11326074
ma	26-dec 13.00 16.00	Levende kerststal	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve3620832
zo nov	13.00 16.30	Koeienscheerfeest met diverse act (afhankelijk van het weer)	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Buitenbeest3520624

Website IVN <http://home.wanadoo.nl/ivn.zoetermeer/index.html>
 Vogelwerkgroep <http://www.vwgzoetermeer.nl/>
 Gem Zoetermeer www.zoetermeer.nl klik op bezoekers, natuur en milieu

26. Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT
 Taeke M. de Jong (3516599)
 Johan Vos (023-5280231)
 Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer
 Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan daar worden ingeleverd op floppy (platte tekst of Word).
 Inleverdatum julinumnummer: eind december 2005.
 Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Auteurs

Evelien van den Berg-den Hertog 079-3213445
 Hans Bieze (penningm.) 079-3421351
 Rob Bolle 079-3317697
 Lodewijk van Duuren 079-3214149
 Arno van Berge Henegouwen 079-3211952
 Annet de Jong (voorz.) 079-3422924
 Taeke de Jong (secre.) 079-3516599
 Tilly Kester (plv. voorz.) 079-3412605
 Marianne Ketting 0599-324586
 Marco Lurks 079-3510523
 Jan Parmentier 079-3162672
 Ben Prins 0512-350300
 Fred Reeder 079-3213612
 Johan Vos 023-5280231
 Peter van Wely 079-3520414

27. Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer
 O > als lid á € 15,- per jaar
 O > als huisgenoot-lid á € 10,- per jaar
 O > als donateur á € 5,- per jaar
 de leden ontvangen dit blad,
 donateurs alleen het januarinumnummer

van de KNNV + afdeling Zoetermeer
 O > als lid á € 31,- per jaar
 deze leden ontvangen dit blad, het landelijke
 KNNV-blad Natura en korting op de KNNV-
 uitgaven

.....
 naam

.....
 adres

.....
 postcode

.....
 telefoon

.....
 Email

.....
 handtekening
 2726 CM Zoetermeer of T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2

28. Index

- absintmonnik 21
Acheta domesticus 21
akkerdistel 7; 9; 12; 20
akkerklokje 11
akkermelkdistel 12
Ali Cohen, Ellen 22; 23
apium 8
arctium tomentosum 14
argusvlinder 7; 18
asplenium ruta-muraria 13
asplenium trichomanes 13
atalanta 18
Backhuys 20
Balijbos 14; 17
barnsteenslak 19
bastaardsatijnvlinder 20
Bauer, Inge 12
beemdooeivaarsbek 10
beklierde duizendknoop . 8; 13
beklierde nachtschade 25
Benthuizense Noordpolder 18
Benthuizerplas 5; 18; 19
bereklaauw 9
Berg 2
Berg, Anton van den 9
Berg, Evelien en Anton 14
Berg, Evelien van den 10
Berge Henegouwen, Arno van
..... 21
bergeend 17
Berglaan 21
Bessie Smithrode 12
bezemkruiskruid 13; 24; 25
biezenknoppen 11
bijvoet 8; 10
Billy Hollidayrode 12
Binnenpark 21
bitterzoet 12
blaartrekkende boterbloem 13
blaassilene 12
blankvoorn 6
blauwe knoop 10
blauwtjes 18
bleekgele droogbloem 16
Bonnet, Pierre 22
bont kroonkruid 15
bosandoorn 7; 10
boskruiskruid 25
bosrank 25
bosveldkers 12
brandnetelroller 7
brilduiker 17
Broekwegbos 19
bruin blauwtje 7
bruin zandogje 7; 18
bruine kiekendief 18
bruingekleurde libel 9
Bruyne 20
Buiten, Nico 24
buizerd 17; 18
Buytenpark .. 7; 14; 15; 17; 18;
19
Buytenparklaan 15
Buytenwegh 12; 13; 16
calophasia lunula 11
Cameron 20
canadese fijnstraal 25
Cesar Franckrode 17
Cirsium arvense 20
citroengele honingklaver 11
citroenmelisse 25
citroenvlinder 18
Corver, Sifra 11; 20
cucullia absinthii 21
dagkoekoeksbloem 10; 25
daggauwoog 7
De Wilck 18
Denters, Ton 3
dodaarsje 18
donzige klit 11; 14
doorgroeid fonteinkruid 5
Dordrecht 22
Dorp 16; 20
dubbelkelk 14
duinriet 25
duizendknoopfamilie 13
Duke Ellingtonrode 17
Duuren, Lodewijk van 6
dwergkroos 9
echium vulgare 15
echte kamille 8
echte koekoeksbloem 9; 10
eikvaren 13
Elleboogse wetering 9
euproctis chrysorrhoea 20
fijne kervel 24
Floron 23
Frömming 20
Frömming, Ewald 20
gammaultje 7
ganzevoeten 13
geelhartje 24
geelvleugeluil 20
Geerpolder 17
Geertje 8
gehakelde aurelia 7
gehoornde klaverzuring 25
gekroesde melkdistel 11
gele ganzenbloem 12; 26
gele helmblom 10; 13; 25
gele kamille 13
gele lis 9; 10
gele plomp 9; 10
gelobde melde 24
gevlamde fijnstraal 25
gevlekte scheerling 7
gevleugeld hertshooi 10
gewone barnsteenslak 19
gewone brunel 10
gewone engelwortel 10; 13
gewone hennepnetel 8
gewone klit 11
gewoon langbaardgras 25
gewoon struisgras 7
gierzwaluw 3
Gittenberger 20
glad biggekruid 24
gnaphalium luteo-album 16
goudgele honingklaver 11
goudzuring 11
grasmus 18
grouwe gans 17; 18
grijskruid 12
groene kikker 8; 18
groene sabelsprinkhaan 7
groene specht 18
groenknolorchis 24
groensteel 3
groot kaasjeskruid 11; 12
groot koolwitje 18
Groot, Adri de 19
grote boomspanner 20
grote boterbloem 15
grote egelskop 10
grote gele kwikstaart 17
grote kaardenbol 7; 10
grote keizerlibel 6
grote klaproos 12
grote leeuwenbek 25
grote lisdodde 7
grote ratelaar 16
grote waterweegbree . 5; 7; 10
grote zilverreiger 17
haagwinde 9; 12
Haarlem 24
Händelrode 12
hanepoot 12
harig knopkruid 12; 25
harig vingergras 12; 25
harig wilgenroosje 10
harige ratelaar 9; 15
hartgespan 25
hazenpootje 25
heelblaadje 10
heelblaadjes 13
Heerden, Adri van 24
heermoes 11; 12
hertshoornweegbree 25
holpijp 5
Holverda, Wout 16
hondsdrif 10; 26
hopklaver 25
Hospers, Marcel 16
Houten 16
houtpantserjuffer 7
huisrekkel 21
icarusblauwtje 7

ijzervaren.....	25	lidrus	11	oreganum.....	14
jacobskruiskruid	13	lidsteng	10	oreganum vulgare	14
jacobsvlinder	7	lieveling.....	7	Overman, Wesley	5
jakobskruiskruid	26	liggend vetmuur	25	oxyloma elegans	19
Jong, Annet de	16	Lodewijk van Duuren	19	padderus	9
kaderrichtlijn water	23	loogkruid	24	Palenstein	21
kale jonker	10	look zonder look	8	Palestrinarode	16
kalkgraslandhelling.....	16	Maasvlakte	24	Parmentier, Jan.....	3
kalmoes	9	Maes, Bert	23	parnassia	24
kattenstaart	10	Mandelabrug.....	19	patrijs	17
keizerskaars	11	mannetjesvaren	10; 25	peen	11; 26
Kerney.....	20	margriet	25; 26	Pelser, Pieter	23
Kester.....	8	meconema meridionale	22	perzikkruid.....	13
Kester, Tilly	16	Meerpolder	17	philereme tra	20
Ketting, Marianne	25	Meerpolderdijk	6	philereme vetulata.....	20
kikkerbeet.....	9	Meerpolderweg 7.....	17	picris echioides	14
kleefkruid.....	10	Meerzicht	21	Pijnacker	17
klein geaderd witje	7	Meijden, Ruud van der	23	pijpbloem.....	25
klein gipskruid	25	meldes	13	pijpestrootje.....	24
klein koolwitje	7	melganzevoet	13	pimpelmees.....	23
klein kroos	9	Menno ter Braakhove	17	pitrus	7; 11
klein streepzaad	7; 11	menyanthes trifoliata	15	plat beemdgras	25
kleine geaderde witje	18	merel.....	17	platbuiklibel	5
kleine karekiet	18	moerasandoorn	10; 12	Plinius	19
kleine koolwitjes	18	moeraskartelblad	24	Prielenbos	18; 19
kleine lisdodde	9	moerasmuur	10	puntkroos	9
kleine roodoogjuffer.....	6	moerasrolklaver	9	putter	17; 18; 19
kleine veldkers	12	moeraswalstro	9; 24	Rakkerveld	21
kleine vos	7	moeraswespenorchis....	10; 24	ranunculus lingua.....	15
kleine watereppe	8; 9	moeraszuring.....	11	Reeder, Fred	7; 12
kleine zilverreiger	18	Mourik, Joop.....	24	rhinanthus alectorolophus..	15
Kleukers	22	muskuskaasjeskruid	7	rhinanthus angustifolius	16
kleverig kruiskruid	13; 25	muurfijnstraal	25	rhinanthus rumelicus.....	16
knoopkruid.....	10	muurleeuwenbek	10	ridderzuring	8; 9
kolgans.....	17	muurleeuwenbekje	25	riet	9; 11
kompassla	10	muursla	25	rietgras	12
koninginnekruid	10	muurvaren	13; 25	rietorchis	24
koningskaars	11	Muzieklaan	12	Ripken	20
koolmees	23	myosotis laxa subsp.		rivula sericealis	7
koperwiek	19	cespitosa	15	rode heidelibel.....	6
korrelganzevoet.....	8; 13	Namen	22	Rokkeveen	15
Korte herenstraat (Haarlem)		Nationaal Herbarium.....	16	roodborsttapuit.....	17
	25	Natuur- en milieu-Educatie		roodoogjuffer.....	6
krabbescheer	13	Zoetermeer	26	rotgans	17
krakeend	17	Neckheim.....	20	Rozenstraat (Haarlem).....	25
kransmuur	25	Neeltje Jans.....	24	rufescens	6
kranswier.....	9	nieuwbouwbuurtten '80/'90 ..	16	rugstreepad	5
krombekstrandloper	18	nijlgans	18	ruig klokje.....	10; 25
kroontjeskruid	12	NME-team	26	ruisvoorn	6
kruiptje.....	25	nonnetje	17	russen	11
kruipklokje	25	Noordaaschevliet.....	9	ruw walstro.....	24
kruldistel	7	Noordelijke Plassengebied...8		sabelsprinkhaan.....	7; 21
kuifeend	19	Noordhove	15	schapenzuring.....	7
landkaartje.....	7	Noordhovense plas.....	19	schedefontijnkruid	6
lantaarntje	6	Odé.....	22	scherpe boterbloem	9
lantaarntjes.....	9	oeverlibel	6; 9	scheve hoornbloem.....	24
Leidsewallen	16	oeverloper	19	schijfkamille	25
lepelaar.....	17; 24	oeverzwaluw.....	18	schijnpapaver	12
Leptophyes punctatissima..	21	ooevaar	17	securigera varia	15
leverkruid.....	10	Oosterheem.....	18	siberische boompieper.....	17

sideridis albicon.....	20	teunisbloem	25	wegedoornspanner	20
sierlijke vetmuur	24	Tilly Kester	24	Wely, Peter van.....	4; 6
slaapkamergeluk	16; 25	tjiftjaf	17	Westerpark.....	6; 21
slangenkruid	15	Tol, Marcel van der.....	5	Westplaat	24
slanke barnsteenslak	19	tongvaren.....	13; 25	Wielewaalplas	8
Slufter	24	torenvalk	17	Wiewel, Rob.....	4
smalle waterpest	5	triphosa dubitata	20	wijfjesvaren	25
Smetanarode.....	17	Tuijlsportpark	20	wijngaardslak	10
Smetanarode 82.....	17	tuinlobelia	25	wilde bertram	11
smienten.....	17	tuinwolfsmelk	25	wilde marjolein	10; 11
sneeuwvangans	17	tweekleurige vleermuis.....	20	wilde weit	3
snoek.....	6	uitstaande melde	13	wilgen.....	13
Soleirolla soleirolla	16	varkensgras	12; 13	winterkoning.....	18
spanse dravik	3; 12	veenwortel	13	winterkoninkje	18
Spaarne (Haarlem).....	25	veldereprijs	25	wintertaling.....	17
speerdistel.....	7; 8; 10	veldzuring	9	witgat.....	18
sperwer.....	17; 18	Venema, Peter.....	23	wolfspoot.....	10; 11
spiesmelde	12; 13	Veursestraatweg.....	17	wortelbooruiltje.....	7
sporkehoutspanner	20	viervleklibel	5	woudaap	3
springbalsemien	26	Vlaardingen	22	zandhoornbloem	24
Sprokholz, Willeke	23	vlaskbekje.....	11	zeegroene ganzevoet	7; 8; 13
st. janskruid	25	vleermuis	20	zeegroene rus	7; 11
st. Janskruid	10	vleeskleurig orchis	24	zeepostelein	24
stalkaars	11	vlierstruiken	7	zeevetmuur	24
Starrevaart	17	vogelwikke	9	zeewolfsmelk	24
steenbreekvaren	13; 25	Voorwegwetering.....	13; 15	zilttorkruid.....	24
stijf ijzerhard	25	Vos.....	24	zilverreiger	24
stijve ogentroost.....	24	Vos, Johan.....	4; 6; 13; 20; 23	zilverchildzaad.....	25
stippelganzevoet	13	Vrakelberg (Limburg).....	16	zilver schoon	10
Stompwijkse polder	17	vroege glazenmaker.....	6; 9	Zoetermeerse plas	19
straatliefdegras.....	12; 25	vuilboom	21	Zoetermeerse Plas.....	17
stratiotes aloides	13	VZZ.....	20	Zoetestraat (Haarlem).....	25
struiksprinkhaan	21; 22	walstro	9	zompvergeet-mij-nietje.....	15
succinea putris	19	waterdrieblad	15	zuidelijke boomsprinkhaan	22
succineidae	19	watermunt.....	10	zuring	10
tabak.....	25	waterpeper.....	8	zwaan.....	17
talpophila matura.....	20	waterpunge	24	zwaluwtong	13
tandjesuil	20	watersnip	18	zwarte mees.....	19
Teakhout 2	16	watersnuffel	6	zwarte mosterd	7; 11
teer guichelheil	24	Watertoets	23	zwartspruetdikkopje	7; 11; 18
tenger vetmuur	25	wegdistels	8	zwartsteel.....	25
Ter Wisch	26	wegedoorn.....	21		